

● **Aktuelt** | 30 Lønnsoppgjøret kommer! ● **Petit** | 34 Gledesglimt ● **På tavla** | 37 Møt barnelitteraturen
● **Innspill** | 44 Kor blei det av leiken? ● **Hjernetrim** | 45 Kryssord ● **Kronikk** | 50 Flagg er ikke enkelt

UTDANNING

4

18. MARS 2022

utdanningsnytt.no

Ukrainske Lilia lærer sine
norske elever om krigen

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debat- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● Fakta og følelser om krigen i Ukraina

- Er du redd? spør en av elevene på Ski skole i Nordre Follo. Lærer Lilia Popil Grube (44) kommer fra Ukraina. Hun underviser i engelsk og naturfag, men i denne Skolens time deler hun fakta og følelser om krigen i Ukraina.

Innhold

Aktuelt	4
Skolen og krigen	10
Ut i verden	18
Kort og godt	19
Fotoreportasje: Flytende skole	20
Bytter til seg tøy i barnehagen	28
Strid om lærermangel og lønnsutvikling	30
Friminutt	34
Glimt	35
På tavla	36
Minneord	38
Innspill	40
Kryssord	45
Debat	46
Kronikk	50
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Fotoreportasje

På Skoleskipet Gann, en kristen videregående privat skole, utdannes årlig 135 elever. De bor i skipet og spiser alle måltider der. Her viser Elise Bergseth en gjeng tidligere elever rundt, for oppdatering og ikke minst mimring.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Gjenbrukskarusell

I Lillehammer barnehage kan man levere «gammelt» tøy og hente «nytt» hver dag, dessuten sko, leker og spill. – Det hender at barna selv peker ut tøy de vil ha, sier styrer Christina Bakken.

● Misforstått mangfoldsarbeid

Å bruke nasjonalflagg som symbol på mangfold og fest er vanlig i norske barnehager, men ikke alle opplever det positivt. Flagg er en politisk handling, skriver fem medforfattere i kronikken.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Kontaktinformasjon

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00
E-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2021: 167 508
issn: 1502-9778
1893-5230 (e-blad)

Design

Itera Gazette
Dette produktet er trykket etter svært
strengt miljøkrav. Det er svanemerket
og 100 % resirkulerbart.
Trykk: Ålgård Offset

Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål
om abonnement og bladdordningen,
adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og
Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell
uavhengighet og god presseskikk. Den som føler
seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres
til å ta kontakt med redaksjonen.
Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager
mot pressen.

Forsidebildet

– Jeg håper at jeg klarer å formidle at krig aldri er bra, sier lærer Lilia Popil Grube.

Ved Ski skole i Nordre Follo holder hun Skolens time om krigen i Ukraina. For 20 år siden flyttet hun selv derfra til Norge.

Foto: Maja Ljungberg Bjåland

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbø | Ansvarlig redaktør

Krigens fakta og følelser

– Hvem er Putin?

Spørsmålet falt ved kjøkkenbordet hjemme sist uke. Femåringeren hadde fått med seg noe storesøster sa om krigen i Ukraina. Nå ville han vite mer om Putin.

– Han er president i Russland, og han har laget krig i et land som heter Ukraina, hørte jeg tiåringer forklare.

På dette tidspunktet begynte jeg å forberede hvilken samtale jeg også måtte ha med minstemann den kvelden, og den hadde vi, men jeg må innrømme at jeg også ble imponert over hvordan tiåringer tok oppgaven. Hun fortalte lillebror om både Nato, Ukraina som hadde tenkt å søke om medlemskap og Russland som har invadert sitt naboland.

– Vi har lært det på skolen, sa hun, og henvendte seg til meg: – Visste du at Putin begynte å gråte forresten?

– Gråte?

– Ja, da de tok fra ham det svarte beltet i taekwondo. Benjamin i klassen sier han har laget sitt eget nå, men det er jo bare fake da.

Fake. Med krigen strømmer det på med informasjon og nyheter. Og midt i en storm av brutal virkelighet, sterke bilder og voldsomme overskrifter fyker også ryktene, feiltolkningene og de falske nyhetene. Mange av dem formidles via sosiale medier. En del av dem går det rykter om i friminuttene på skolen. Da spiller lærerne og skolen en nøkkelrolle. De avkrefter ryktene og formidler fakta. De svarer på spørsmål, lytter, forklarer sammenhengene og trøster når det trengs.

En av dem er Lilia Popil Grube. Som lærer ved Ski skole i Nordre Follo i Viken er hun vant til å ta opp aktuelle spørsmål med elevene. Denne gangen er det imidlertid annerledes. Denne gangen er det personlig. Lilia er selv fra Ukraina.

– Jeg vil likevel snakke om dette, forteller hun til Utdanning.

– Det er viktig å forklare for elevene at dette er en krig Vladimir Putin og Kreml har satt i gang. Det russiske folk er også ofre her, sier hun.

I sin undervisning tar Lilia et oppgjør med krig og propaganda og lærer elevene om verdien av demokrati, frihet og solidaritet. Det er avgjørende lærdom.

Vurderingsarbeid

Utdanningsforbundet vil ikke skrote eksamen nå

– Vi kan gjerne diskutere eksamen som sluttvurdering. Men eksamen kan ikke avskaffes med et pennestrøk, slik Elevtinget ønsker, sier Thom Jambak i Utdanningsforbundet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Der var i åpningstalen sin til Elevtinget på Gardermoen 7. mars at leder i Elevorganisasjonen, Edvard Botterli Udnæs, ba kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) om å avskaffe eksamen for godt. Udnæs mener vurderingsformen er utdatert.

– Vi som har måttet bruke denne elendige vurderingsformen, har forstått det lenge. Men det som er rart, er at politikerne ikke har skjønnet det før nå. Det måtte nemlig en pandemi til å for at de skulle få med seg at vårt vurderingssystem er utdatert, sa Udnæs og fortsatte:

– Denne hellige vurderingsformen som «funker for alle», den bukket under for presset. Den klarte ikke å tilpasse seg en pandemi. Hvorfor skal vurderingsformen da bestå til evig tid? Hvorfor skal vi tro at det ikke finnes noe bedre. Jeg kjøper det ikke. Eksamen får ikke bli med i den nye skolen. Jeg gir den stryk, sa Udnæs.

Sentralstyremedlem Thom Jambak i Utdanningsforbundet vil gjerne diskutere eksamen som sluttvurdering både med Elevorganisasjonen og med kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap).

Men å avskaffe eksamen er ikke noe Utdanningsforbundet heier på, ifølge Thom Jambak. Han er sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

– Mer enn en kunnskapsprøve

På spørsmål om hva han mener om Elevorganisasjonens oppfordring til statsråden, svarer han:

– Det er bra at Elevtinget kommer med forslag til hvordan vurdering i skolen kan gjennomføres, men å avskaffe eksamen? Der er ikke Utdanningsforbundet, sier Jambak.

– Hvorfor ikke?

– Eksamen er mer enn en kunnskapsprøve. Det handler om å gi elevene mulighet til å vise hva de kan, om trening til å utføre en oppgave på en

– Eksamen er mer enn en kunnskapsprøve, sier Thom Jambak, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

avsett tid, om motivasjon og om å gjennomføre et arbeid under press, sier han.

– Trenger å trene på akademisk skriving

Jambak legger til at for elever på studiespesialiserende, er det spesielt viktig å trene på akademisk skriving og tilegne seg metoder som de får bruk for på universitet og høyskole. Det er rett og slett en del av det å bli studieforberedt, sier han.

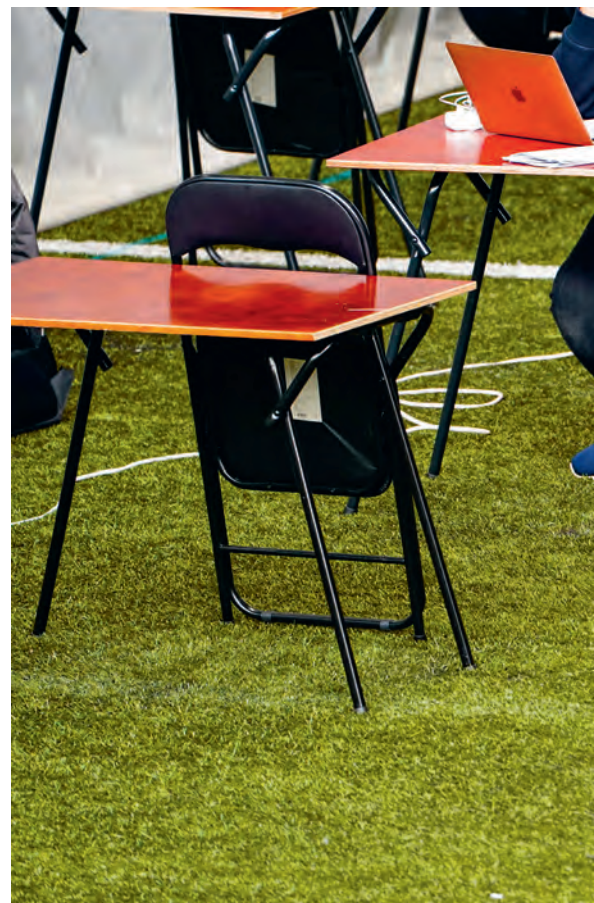
– Men har dere ikke etterlyst en gjennomgang av Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem?

– Også vi mener eksamen som sluttvurdering bør diskuteres. Det ga vi også uttrykk for i gruppa som arbeidet med forslag til endringer i eksamen, det såkalte eksamensutvalget, sier han.

Utvalget foreslo blant annet å la elever få velge eksamensfag.

Om bakgrunnen for at Utdanningsforbundet vil beholde eksamen, sier Jambak:

– Det er ingen tilfeldighet at vi har en stor grad

Det er klart for en ny runde med debatt om eksamen og andre vurderingsformer.

av likhet og tillit i Norge. Den norske skolens historiske vekt på selvdannelse, verdier, refleksjon og felles referanserammer danner grunnlaget for hvordan vi analyserer og dermed organiserer vårt samfunn.

Ser fram til partssammensatt utvalg

Han sier den norske eksamenstradisjonen er en del av den arven.

– Vi kan endre og justere, men vi kan ikke fjerne eksamen med et pennestrøk slik Elevtinget ber kunnskapsministeren å gjøre. Vi vil heller be Tonje Brenna invitere til en debatt om eksamen og om vurdering, sier Jambak.

Han mener en gjennomgang av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet kan være en god start. Det skal nå settes ned et partssammensatt utvalg for å foreta den gjennomgangen, sier han.

ILLFOTO LISE ÅSERUD/NTB

Partssammensatt utvalg skal gjennomgå all vurdering i skolen

Regjeringen setter nå ned et offentlig utvalg som skal gjennomgå all vurdering i skolen. Det er på høy tid, sier statssekretær Halvard Hølleland (Ap).

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Utvalget skal gjennomgå prøver, verktøy og data-kilder i skolen. Mandatet og sammensetningen av utvalget er ikke helt klart ennå, men Kunnskapsdepartementet tar sikte på å sette ned utvalget i starten av stortingsperioden, sier statssekretær Halvard Hølleland (Ap) i Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet jobber nå med mandatet for arbeidet. Dialogen med organisasjonene er allerede i gang.

– Dette er et prioritert arbeid. Utvalget skal være partssammensatt og bestå av fagfolk som arbeider på ulike nivåer i skolen. Vi har allerede hatt god dialog med Utdanningsforbundet og de andre lærerorganisasjonene om deres forventninger til utvalgets oppgaver og arbeid, sier han.

– Vi har stor tro på at et slikt utvalg vil gi gode råd til regjeringen og at arbeidet kan være med på å definere hvordan norsk skole utvikler seg de neste tiårene, sier han.

Statssekretær Halvard Hølleland (Ap).

FOTO ILJA C. HENDEL

Skal styrke lærernes metodeansvar

Om bakgrunnen for det partssammensatte utvalget sier Hølleland:

– Vår regjering vil styrke fellesskolen og har et bredere syn på kunnskap og læring enn den borgerlige regjeringen. Vi er godt i gang med arbeidet med en tillitsreform i offentlig sektor, der vi både skal styrke lærernes metodeansvar og stoppe detaljstyring og unødvendige krav om rapportering og dokumentasjon.

Han sier at lærerne skal få tilgang til prøver og verktøy av høy kvalitet.

– Vi skal fortsatt måle kvaliteten i skolen. Men vi må gjøre det på en måte som har oppslutning, er godt forankret og som bygger opp under Fagfornyelsen. Norsk skole har utviklet seg mye siden nasjonale prøver og brukerundersøkelser ble innført på starten av 2000-tallet. Derfor er det på høy tid at kvalitetsvurderingssystemet blir gjennomgått på den grundige måten vi legger opp til nå.

Tonje Brenna vil prøve ut alternativer

På Elevtinget ba kunnskapsminister Tonje Brenna deltakerne dra tilbake til sine skoler og be om utprøving av alternative former for sluttvurdering.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I sin tale til Elevtinget 9. mars sa Brenna at hun hadde lyttet til åpningstalen til Elevorganisasjonens leder Edvard Botterli Udnæs der han oppfordrer henne til å «avskaffe eksamen for godt.»

Det vil ikke Brenna love, men hun er positiv til å teste ut alternativer til dagens heldagsprøver, gjerne på initiativ fra elevene.

– Dra tilbake til skolene, kommunene og fylkene deres og utfordre dem på dette. For skal vi finne fram til et alternativ til dagens eksamen, da må vi utforske hvilke alternativer som finnes. Hvis ikke ender vi opp med å debattere ja eller nei til eksamen i 15 år til, sa hun.

● Oppdeling av fylker

– Lytt mer til rektorene denne gangen

Sammenslåingen av fylkene i Viken var krevende for skolene, og Utdanningsforbundets fylkeslag tror oppløsningen også vil bli det.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Utdanningsforbundet Viken skal deles opp til nye fylkeslag, to år etter at fylket ble dannet.

– De ansatte i skoler og fylkesadministrasjonen har vært gjennom en krevende sammenslåing, og de skal nå deles bare noen år etterpå. Da er det viktig at deres arbeidsforhold og arbeidsmiljø ivaretas i perioden som kommer med oppbyggingen av nye fylker, sier fylkesleder i Utdanningsforbundet i Viken, Johannes Bjørset Aagaard.

Utdanningsforbundet Viken forutsetter også at staten tar regningen, samtidig som man ser på finansiering av fylkeskommunene for å sikre en forsvarlig drift i fremtiden.

– Rektorene må lyttes til

– For Utdanningsforbundet Viken er det essensielt at oppdelingen ikke går på bekostning av de ansatte og elevene. Driften ute på skolene må sikres, og rektorenes erfaring og kompetanse må benyttes i mye større grad enn de ble ved etableringen av Viken, sier Aagaard.

I Viken skal det opprettes tre nye regionsutvalg og tre nye partssammensatte utvalg.

– De hovedtillitsvalgte i fylkeskommunen skal i tiden fremover både følge opp storfylket Viken, samtidig som de skal være tett på prosessen med å etablere tre nye fylker. Det er derfor viktig at de får arbeidsvilkår som gjør dem i stand til å utøve god medbestemmelse. Ellers risikerer vi å få nye fylkeskommuner som er bygget på sviktende grunnmur, sier Aagaard.

Oppløsning av fylkeslaget

– Arbeidet, og da ikke minst tankeprosessen, har allerede startet. Vi må være i forkant her, for å sikre en best mulig oppstart for de nye fylkes-

Fylkesleder Johannes Bjørset Aagaard i Utdanningsforbundet Viken er i gang med arbeidet med å oppløse fylkeslaget og danne tre nye.

ARKIVFOTO HANS SKJONG

● Fylkessammenslåinger

Sammenslåtte fylker hadde frist til 1. mars for å sende eventuell søknad til staten om å omgjøre sammenslåingen.

Fylkene som har sendt inn slik søknad etter politisk behandling er: Viken (tidligere Østfold, Akershus og Buskerud), Troms og Finnmark, Vestfold og Telemark

Agder, Trøndelag, Vestland (tidligere Hordaland og Sogn og Fjordane) og Innlandet (tidligere Hedmark og Oppland) vil dermed bestå.

Oslo, Møre og Romsdal, Rogaland og Nordland var ikke omfatta av sammenslåingene.

lagene. Men ivaretagelsen av medlemmene og lokallagene i Viken skal som sagt prioriteres helt frem til oppdelingen av Viken er en realitet, sier Aagaard.

Han tror det kommer til å bli et travelt år.

– Tiden frem til våren 2023 blir derfor hektisk med bygging av nye fylkeslag, samtidig som vi selvsagt har medlemmenes arbeidsvilkår som førsteprioritet og at Utdanningsforbundet Viken skal driftes videre.

● Høyere utdanning

Flere studenter utestenges for juks

● Det jukses mer ved universitetene og høyskolene i landet. Årsaken er nedstenging og pandemi, skriver Khrono.

I hele fjor fikk 1030 studenter enten annullert eksamen eller ble utestengt for et semester eller to. Det er en vekst fra 2020 på 36 prosent. Fra 2019 til 2020 økte antallet saker med 54 prosent, skriver avisen.

For tiden er 407 studenter utestengt fra norske universiteter og høyskoler. Tallene er hentet fra Registeret for utestengte studenter, Rust, og viser hvor mange studenter som akkurat nå er utestengt. © NTB

● Utdanning

Ekstra tynt papir

● På grunn av en streik hos papirprodusenten i Finland og de vanskene med papirleveranser dette innebærer, har Utdanning for tiden et tynnere papir enn det vi vanligvis bruker. Redaksjonen.

● Lærermangel

Opptil halvparten mangler lærerutdanning

I enkelte kommuner er nesten halvparten av de som underviser i skolen uten lærerutdanning, melder Utdanningsforbundet.

I kampanjen «savnet lærer» trekker Utdanningsforbundet fram Gamvik kommune i Finnmark, der 48 prosent av lærerne ikke har godkjent lærerutdanning, skriver Nationen.

Ifølge forbundet har kommunene som sliter

med å få pedagoger inn i skolen, gjort det lenge. Utfordringene er særlig alvorlige i griskrendte strøk, eller der folketallet har vokst mye på kort tid.

Leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet mener elevene ikke får den undervisningen de har rett til, når lærerne ikke har godkjent lærerutdanning.

– En lærer skal motivere og skape mestring. Vedkommende skal bygge gode klasse- og lærermiljøer, og skal kunne hente inn ekstra hjelp til barn som har ekstra utfordringer. Barn og unge som ikke har foreldre som kan kompensere for

dårlig undervisning og oppfølging på skolen, blir særlig hardt rammet, sier han til avisen.

Statssekretær Halvard Hølleland (Ap) i Kunnskapsdepartementet mener mangelen på pedagoger ikke er et nasjonalt problem, men at situasjonen varierer fra sted til sted.

– Med de lave fødselstallene vi har i Norge i dag, ser det ikke ut til at mangel på barnehagelærere og lærere vil være et stort problem i årene fremover. I skolen er hovedutfordringen at mange lærere skal gå av med pensjon de neste årene, og at mange lærere arbeider utenfor skolen, sier han. ©NTB

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

Vi snakker om «Det lille ekstra».

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

Digitale hjelpemidler

Elever er positive til nettbrett i skolen

Nettbrett er en distraksjonskilde med kort batteritid som det er vanskelig å skrive på, men fordelene er mange, mener norske skoleelever.

TEKST OG FOTO Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Samlet er elever positive til nettbrett i skolen. De oppfatter dem som lette å bruke, tilpasset læringsbehovene deres og de har positive holdninger til nettbrettbruk, viser et forskningsnotat fra Universitetet i Stavanger. Ifølge elevene er det enkelt å lese tekster, lete etter informasjon på internett, kommunisere og dele læringsmateriale ved hjelp av nettbrett.

Elevene er også fornøyde med at nettbrettet kan erstatte tunge skolebøker.

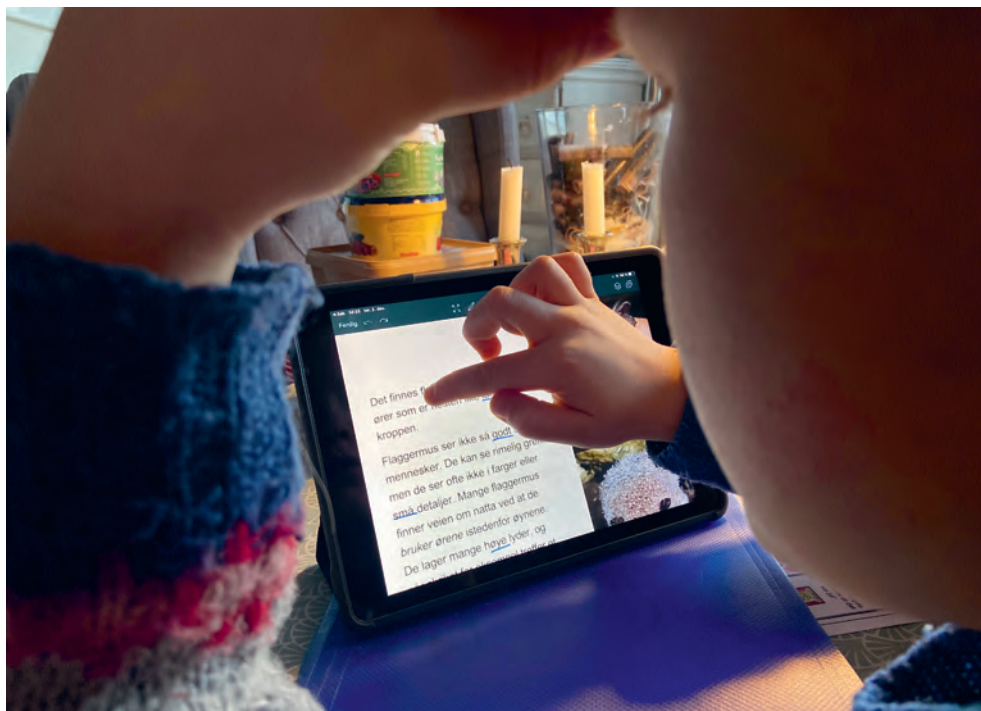
«De mener nettbrettet er et nyttig læringsverktøy som gir rask tilgang til læringsressurser, gjør fagene kjekkere og mer interessante, og som legger til rette for mer læring, forståelse og organisering av fagstoffet», heter det i notatet.

Det er også viktig for elevene at nettbrett er et personlig verktøy som kan tilpasses hver enkelt elev.

Likevel finner flere av studiene nyanser i elevenes oppfatninger av nettbrett som læringsverktøy. Enkelte elever forteller blant annet at det er vanskelig å skrive tekster på nettbrettet og at de foretrekker å bruke penn og papir. De som foretrekker å skrive på nettbrett, vil helst bruke eksternt tastatur.

Elever flest: Et godt læringsverktøy

Flere elever rapporterer også at de støter på tekniske problemer med nettbrettene, som virus

De fleste elever mener nettbrett er lette å bruke og tilpasset læringsbehovene deres, går det fram av et forskningsnotat fra Universitetet i Stavanger.

ILL. FOTO PAAL SVENDSEN

og skjermfrys som kan føre til at dokumenter går tapt. Det forstyrrer også læringen.

Noen elever får også fysisk ubehag, som øye- og/eller hodesmerter, som følge av langvarig bruk av nettbrettet.

Elever flest mener nettbrettet er et godt læringsverktøy, men andre elever mener det motsatte.

De hevder det ikke hjelper dem å studere og lære, eller at det ikke gjør læringen mer interessant. De forteller blant annet at flere av oppgavene som blir gitt, ikke er læringsfremmende eller tilpasset nettbrett. Noen elever mener også at nettbrettene er en distraksjonskilde, for eksempel ved at de gir tilgang til ulike spill-apper. Elever i enkelte av studiene sier også at nettbrettene har en negativ påvirkning på sosiale relasjoner ved at de reduserer den visuelle kontakten mellom elever og mellom elev og lærer, heter det i notatet.

Elever opplever nettbrett som bedre egnet til lesebaserte oppgaver, opptaks-baserte oppgaver og øvelsesoppgaver og kommunikasjonsoppgaver. Nettbrettene er imidlertid mindre tilpasset omfattende skriveoppgaver, men dette kan endres når tilgang på ekstra utstyr som penn til bruk på nettbrett blir tilgjengelig for elevene.

Karaktersnitt

Barn med ADHD gjør det dårligere på skolen

● ADHD gir størst utslag i karaktersnittet hos jenter og barn av høyt utdannede foreldre, viser en ny studie fra Fokelseinstituttet (FHI). Det er størst avvik i de teoretiske fagene.

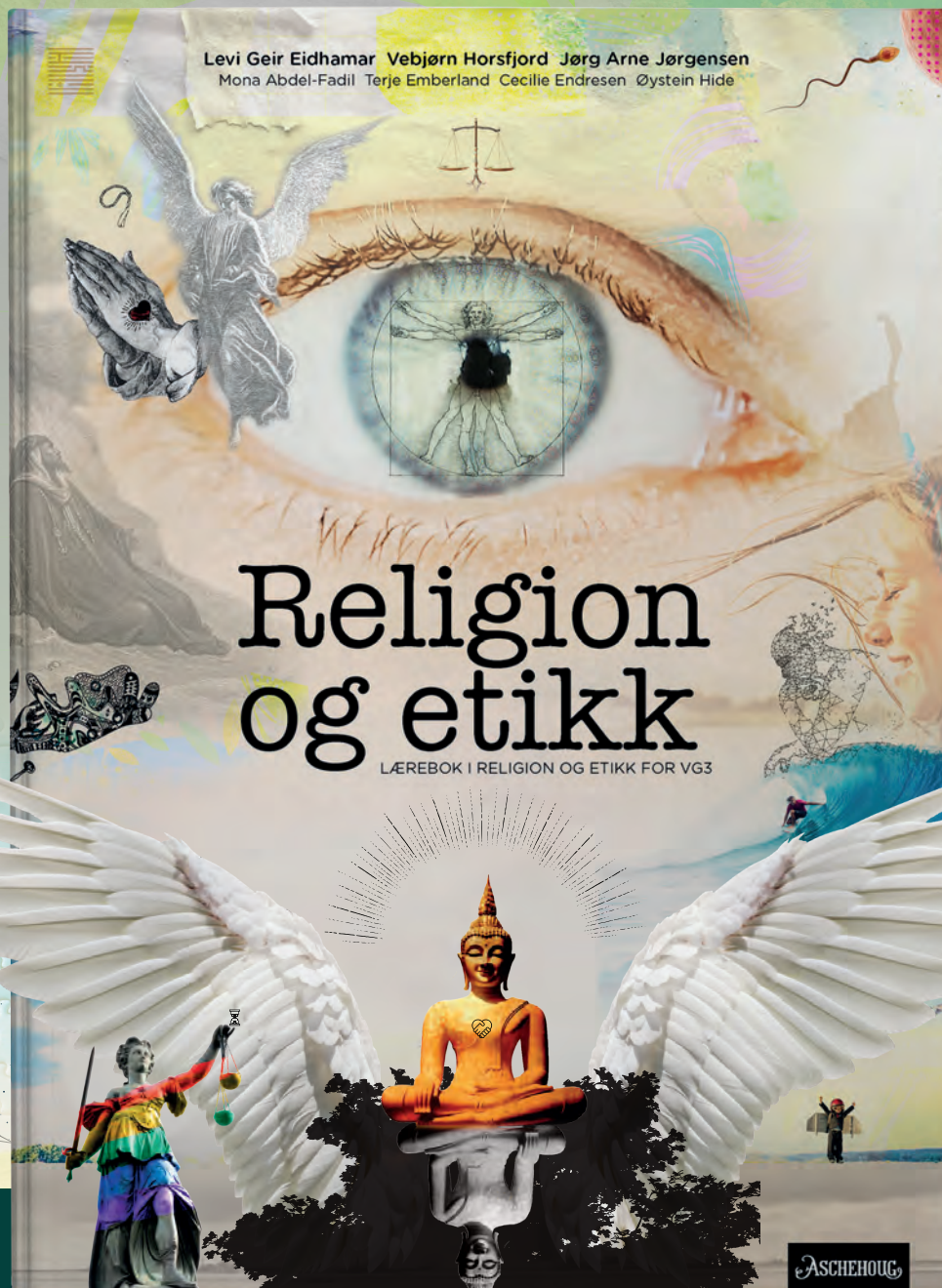
Barn med ADHD har mye lavere karakterer i alle ungdomsskolefag enn snittet for de andre barna, også i de praktiske fagene som kroppssøving og kunst og håndverk, viser studien.

De samme barna har et karaktersnitt på 3,24 etter ungdomsskolen, mens snittet for andre barn er på 4,16. Det er i de teoretiske fagene at barn med ADHD ligger mest bakpå, med karakterer som ligger 0,85 under snittet.

Studien viser også at ADHD gir størst utslag i karaktersnittet for jenter og barn av høyt utdannede foreldre. Det utjevner likevel ikke kjønnsforskjellene i karakterer. Jenter har generelt bedre karakterer enn gutter, og det gjelder også barn med ADHD.

Med i undersøkelsen var 344.152 norske barn født mellom 1997 og 2002. 51 prosent var gutter, og 13 800 av barna var diagnostisert med ADHD. ©NTB

Religion og etikk kommer til skolestart 2022.
Les mer på undervisning.aschehoug.no.

Religion og etikk er et helt nytt læremiddel skrevet til Kunnskapsløftet 2020 (LK20), med kompetansemål, kjerneelementer og tverrfaglige emner satt i sammenheng og aktualisert for elevene – slik at faget oppfattes som viktig for dem og det de er opptatt av.

Elevene blir kjent med religioner og livssyn gjennom mange ulike innfallsvinkler. De blir også utfordret på etiske problemstillinger og får utforske eksistensielle spørsmål. Utvikling av kritisk og selvstendig tenkning er sentralt i hele boka.

Boka gir elevene

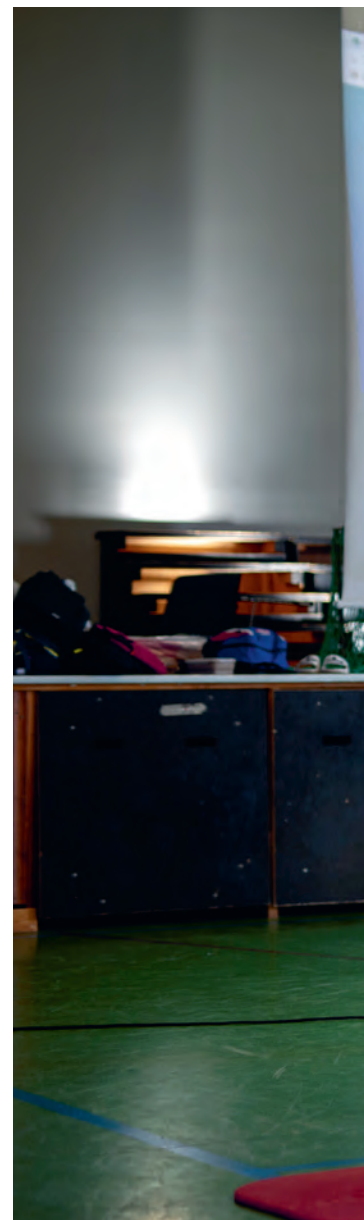
- korte kapitler og stort utvalg av oppgaver
- øvelse i filosofiske samtaler og etisk argumentasjon
- grunnleggende kunnskap og innsikt i religion, livssyn, etikk og filosofi

Lærer Lilia underviser om krigen i hjemlandet

– Elevene spør om mye, om jeg er redd, for eksempel, sier lærer og ukrainer Lilia Popil Grube. Hun svarer ærlig på elevenes spørsmål om krigen.

TEKST Sonja Holterman, Kirsten Ropeid og Kari Oliv Vedvik
FOTO Maja Ljungberg Bjälund

Lilia Popil Grube tok med seg flagget sitt til Skolen s time.

– **Hva har** Norge gjort for Ukraina? spør en elev.

Rundt ham, i gymsalen på Ski skole i Nordre Follo sitter elever fra femte, sjette og sjuende trinn. Foran dem står Lilia Popil Grube (44).

Lilia har nettopp fortalt elevene at skolens time i dag skal handle om krigen i Ukraina. En krig engelsk- og naturfagslæreren kan mye om.

– Norge har sendt vester, hjelmer og beskyttelsesutstyr til Ukraina. Og så har de sendt våpen, svarer Lilia.

– Hvor lenge kommer krigen til å vare? spør en annen elev.

– Det vet jeg ikke. Det er det ingen som vet. Men nesten hele verden støtter og hjelper, og det gjør at jeg tror Ukraina kommer til å vinne, sier Lilia.

Lilia er faglærer ved Ski barneskole. For 20 år siden flyttet hun fra Ukraina til Norge. Det er hun som pleier å ha ansvaret for fellesmøtene i gymsa-

Hver uke samles elevene ved Ski skole til en fellestime i gymsalen. De yngste har sin tid og de eldste sin. På bildet ser vi 5., 6. og 7. trinn samlet for å høre om Russlands invasjon av Ukraina.

len, hvor skolens eldste elever får snakke om et aktuelt tema. Denne torsdagen har hun tatt med seg et ukrainsk flagg og snakker om en krig som er blitt personlig.

– Det er veldig personlig for meg, men jeg vil likevel snakke om dette. Jeg håper at jeg klarer å formidle at krig aldri er bra. Skolen skal jo bidra til at elevene blir bevisste samfunnsborgere, slik at de vet hva de vil støtte og hva de er imot, sier Lilia.

I fellesmøtet har elevene fått se en reportasje om krigen fra NRK-Super, og de har fått stille spørsmål. Etter fellesmøtet blir noen sjuendeklassinger sittende igjen og snakke engasjert om det de har hørt.

– Hvordan har dere det nå, etter å ha hørt om krigen i denne timen?

– Jeg føler meg litt trist. Det er så synd på de som er i Ukraina nå. Og så synes jeg synd på de

«Min personlige historie gjør nok at de interesserer seg enda mer for krigen.»

Lilia Popil Grube, lærer

Ei jente sitter i et improvisert tilfluktsrom i Mariupol, Ukraina, 7. mars.

FOTO Evgeniy Maloletka, AP/NTB

som bor i Russland og må dra ut i krigen, selv om de kanskje ikke vil, sier Sarah (12).

– Snakk med elevene

I Oslo har Utdanningsetaten kommet med råd til skolene om hvordan de skal snakke med elevene om krigen i Ukraina. Det viktigste rådet er å faktisk snakke om den.

– Mange barn og unge opplever det som skjer som skremmende. De får med seg nyhetssendinger og små videosnutter hvor de blir vitne til mennesker i en fortvilet og uoversiktlig situasjon. I skolen skal vi bidra til å trygge elever ved å snakke om det som skjer, sier Marte Gerhardsen, direktør i Oslo-skolen.

Skolene i hovedstaden skal ha fått praktisk hjelp til hvordan de kan snakke med elevene.

I norske skoler går elever fra hele verden, og dette er også noe Gerhardsen mener det er viktig å være bevisst: – Skolene har god oversikt over sine elever og vet hvilke utfordringer som kan oppstå. I denne situasjonen er de ekstra oppmerksomme på barn og unge som har opplevd krig og flukt, og som er sårbare grunnet andre belastende hendelser, sier hun.

Elevene vil ha fakta

– Har dere behov for å snakke mer om krigen, eller synes dere det er nok nå?

– Jeg har veldig lyst til at skolen skal gi oss fakta om krigen. At de skal fortsette med det, for det er jo veldig mye som skjer, sier Astrid (12.)

Magdalena (12) vil også lære mer.

– Vi har fått vite at denne krigen ikke burde legges på vanlige russiske folk, men på Putin. Og jeg har lyst til å lære mer om tankegangen til Putin, og hva som skjer i Russland, sier hun.

Martin (12) har også et tema han ønsker å høre mer om.

– Jeg har lyst til å lære mer om hva Russland kan gjøre mot Norge, sier Martin.

Lilia Popil Grube skal nok undervise elevene på Ski skole enda mer om krigen.

– Det kan være vanskelig å snakke om det, men jeg er blitt vant til å hjemlandet mitt er i krig. Vi har vært i krig siden Russland gikk inn og tok Krim i 2014, sier hun.

At det er akkurat hun som snakker om krigen, gjør at elevene stiller spørsmål de ellers ikke ville ha fått svar på.

FOTO Utdanningsdirektoratet

«Det er viktig ikke å overlate barn til deres egne fantasier.»

Bjørn Lescher-Nuland,
divisjonsdirektør
i Utdanningsdirektoratet

– Elevene spør om mye. De lurer på hva jeg gjør for å hjelpe og om jeg er redd, sier hun.

– Hva svarer du på det, er du redd?

– Nei, jeg er ikke det. Jeg har stor tro på den ukrainske hæren og på folkets mot. Nesten alle land i verden støtter oss, og det gir styrke, sier hun.

Lærer Lilia liker engasjerte elever, og hun svarer dem så godt hun kan.

– Ja, jeg prøver å svare ærlig, og min personlige historie gjør nok at de interesserer seg enda mer for krigen.

Foreldre i Ukraina

Lilia kom til Norge da hun var 24 år gammel. Noen år senere kom broren og hans familie. Men foreldrene er fortsatt i Ukraina.

– Jeg har spurt dem om de vil komme til Norge, men de vil ikke. I landsbyen der de bor, er det foreløpig trygt, sier Lilia.

Hun frykter at krigen kommer til landsbyen, og ville gjerne at foreldrene skulle vært i Norge de også.

«Jeg har lyst til å lære mer
om hva Russland kan gjøre
mot Norge.»

Martin (12), elev

«Jeg er egentlig litt redd. Putin
har atomvåpen som kan utslette
hele verden.»

Astrid (12), elev

– Men de er over 70 år og vil ikke forlate lands-
byen eller landet hvor de har bodd hele sitt liv. Det
er sånn de vil ha det, sier hun.

Fra Norge gjør Lilia det hun kan.

– Hele helga var jeg i Oslo sentrum og demon-
strerte. Det er ikke så mye jeg får gjort, men jeg kan i
alle fall si ifra om hva jeg mener om krigen, sier hun.

Men etter skoletid gjør hun også andre ting.

– Jeg var med på å starte den ukrainske foren-
ingen i Norge for noen år siden. Der er jeg fortsatt
aktiv. Foreningen organiserer hjelpesendinger og
sprer informasjon om krigen, sier Lilia.

Hun mener det er veldig viktig at det kommer
riktig informasjon ut.

– Det er viktig å forklare for elevene og folk ellers
at dette er en krig som Vladimir Putin og Kreml har
ansvar for. Det russiske folk er også ofre her. De har
ikke lov til å demonstrere eller protestere mot kri-
gen. Demokratiet fungerer ikke, sier hun.

Hun kjenner en del russere i Norge, russere som
får informasjon fra en fri presse.

«Jeg er ikke redd for oss som bor i Norge, men jeg er litt redd for Latvia.»

Magdalena (13), elev

– Flere russere i Norge er imot krigen, og de er med og demonstrerer. De støtter Ukraina, sier Lilia Grube.

Snap og TikTok

Elevene i gymsalen får noe informasjon om krigen på skolen, men de har også andre kilder.

– Snapchat, VG, nyhetene på NRK, TikTok og sånt. Og skolen da, sier Martin (12).

Utdanningsdirektoratet har laget en liste med råd om hvordan lærere kan snakke om krigen med elevene.

– I møte med vanskelig tematikk er det viktig ikke å overlate barn til deres egne fantasier. Å unngå visse spørsmål eller gi mangelfulle svar, kan føre til unødige angst og forvirring, sier Bjørn Lescher-Nuland, divisjonsdirektør for kompetanseutvikling i Utdanningsdirektoratet.

Samtidig er det viktig at læreren er ærlig, ifølge ham.

– Vanskelige temaer er komplekse og omfattende. Det er derfor sannsynlig at du blir stilt spørsmål som du ikke vet svaret på. Om dette skjer, vær ærlig med barnet og si at du ikke vet, sier Bjørn Lescher-Nuland.

Engstelige elever

I gymsalen på Ski skole forteller Magdalena (12) at

familien hennes snakker mye om krigen.

– Jeg lærer en del av mediene og skolen, men mest hjemme, sier Magdalena.

Hun er opptatt av både krigen og Putins trusler.

– Jeg kommer fra Latvia, og det er jo nær Russland. Jeg er egentlig ikke redd for at det skal skje noe med oss som bor i Norge, men jeg er litt redd for dem i Latvia, sier Magdalena.

– Men jeg tror det kommer til å gå bra hvis mange andre land hjelper til, sier Magdalena.

– Nei, dette går ikke bra, sier Martin (12) og rister på hodet.

– Det er allerede krig og mange blir drept, forklarer han.

Elevene er urolige for hva som kommer til å skje.

– Jeg er egentlig litt redd. Putin har atomvåpen som kan utslette hele verden, sier Astrid (12).

– Jeg tror ikke det kommer til å skje noe i Norge, men Putin har jo truet alle land som hjelper Ukraina, og det har jo Norge gjort, sier Martin.

Et råd fra Utdanningsdirektoratet er at samtaler om krigen må slutte med et positivt budskap som skaper håp.

Det er Lilia bevisst på: – Jeg sier til mine elever at de har ingenting å frykte her i Norge, og at vi håper på en fredelig løsning i Ukraina snart. I mellomtiden må vi støtte og vise medfølelse overfor flyktninger og andre som er berørt av krigen.

På denne plakaten i Simferopol på Krim står det «Russisk soldat-kriger-friggjører!». Siden Russland annekterte Krim fra Ukraina i 2014, er byen under russisk styre. Fotografert 3. mars.

FOTO Viktor Korotaev, Kommersant/POLARIS/NTB

Natalia er russisk, lærer og bosatt i Kirkenes:

– Jeg har i liten grad snakka om krigen i mine timer

– Det har kontaktlærerne og samfunnsfaglærerne tatt seg av. Jeg synes ikke det er en god løsning at alle lærere skal gjøre krigen til tema.

Det sier Natalia Zamkovaia, som er lektor ved Kirkenes videregående skole og oppvokst i Moskva.

– Jeg holder mine fransktimer som vanlig, sier hun.

Hun har bachelorgrad i fransk fra universitetet i Moskva og mastergrad i faget fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Ett unntak fra ikke å tematisere krigen har hun likevel gjort:

– Jeg har vist elevene mine filmen «En dag uten krig» fra 2005 av Christian Carion, om da franske, skotske og tyske soldater kom opp av skyttergravene og feira jul sammen i 1914. Det er en vakker og viktig film, sier hun.

– Krigen splitter russere

– Krigen vil bli en tragedie for russere, sier Natalia Zamkovaia.

Hun kaller krigen i Ukraina en krig mot et sjølstendig land. Hun bruker ikke Putins ord «frigjøringsaksjon».

Hun understreker samtidig at vi ikke kan si at den jevne russer er imot krigen: – Russere er dypt splitta, og splittelsen vil bare vokse seg større, sier hun.

Det gjør at Zamkovaia opplever krigen som en dyp tragedie, også reint personlig.

– Jeg har fått et sår i hjertet som aldri vil gro, sier hun.

Propaganda

Hun har sjøl en bror som er tidligere offiser og som aksepterer fiendebildet Putin har bygget opp om Ukraina og ukrainere. Det gjør han trass i at deres far var fra Ukraina og deres mor hadde ukrainske slektninger. Zamkovaia har også nære venner i

Russland som hun sier «ikke har forstått».

– De er utsatt for en sterk og voldsom propaganda døgnet rundt, der blant anna situasjonen i dag framstilles som en gjentakelse av andre verdenskrig, «Den store fedrelandskrigen» som den kalles i Russland. Dermed oppfatter de denne krigen som at Russland igjen skal nedkjempe nazismen, sier Natalia Zamkovaia.

De som tross det massive trykket ikke tror på propagandaen, risikerer svært strenge straffer om de gir uttrykk for det.

– Denne interne splittelsen, sammen med omverdenens sterke fordømmelse av russere vi alt har sett, den skal vi leve med også etter at krigen er over, konstaterer hun.

– Men når krigen er over, er Russland fortsatt vår nabo. Vi må støtte Ukraina i denne situasjonen, men samtidig ikke brenne bruer til vanlige russere som ønsker fred, samarbeid og vennskap.

Russiske elever

Rundt ti prosent av innbyggerne i Kirkenes er russere, og Natalia Zamkovaia forteller at Kirkenes videregående har mange elever med russisk bakgrunn, både på studiespesialiserende og på yrkesfag.

Zamkovaia understreker at både ledelsen og lærere gjør alt for å beskytte disse elevene fra negative opplevelser og fordømmelser på grunn av deres nasjonalitet.

Russisk er fag ved skolen, men hvis hun underviser i det, er det bare fordi hun unntaksvis stepper inn, for eksempel som vikar.

Hun meiner Kirkenes er det beste stedet å være russer akkurat nå. Hun har ikke opplevd ett eneste ukvemsord fordi hun er russisk.

– Støtten fra kolleger er sterk og tydelig. Og byen har samla seg i antikrigsmarkeringer, konstaterer hun.

«Jeg har vist elevene mine filmen 'En dag uten krig'.»

Natalia Zamkovaia, lektor

– Bruk krigen til å lære

Psykolog Line Marie Warholm oppfordrer alle til å tenke over hvordan de snakker om krigen i Ukraina.

Psykologspesialist Line Marie Warholm har blant annet skrevet boken «Kule kids og foreldre som strever med å slippe taket».

– Er du selv opprørt, redd og sint, plukker barn det opp. Husk at følelsene dine er mer skremmende enn innholdet i det du sier. Jeg tror nok at pedagoger er flinke til å tilpasse sitt budskap til de aldersgruppene de snakker med og kan styre sine egne følelser og synspunkt, sier Line Marie Warholm.

Mange unge får informasjonen sin fra sosiale medier, som YouTube og TikTok.

– Minn ungdommen på at det er viktig å skille udokumentert informasjon på sosiale medier fra nyhetene vi får gjennom de solide redaksjonene våre. Dette gir oss en fin mulighet til å minne unge på å være kildekritiske og en fin anledning til å snakke om alt som er falske nyheter på nett. En bør også oppfordre unge til å gå ut av filmer og bilder som er opprørende.

Psykologen er opptatt av at voksne må spørre barn om hvordan de har det og snakke om det som skjer.

– Ikke la små barn se TV-reportasjer fra krigen. Gå ut ifra at de minste får med seg mer enn du tror. De oppfatter stemninger selv om de ikke forstår innholdet. Spør barn og unge om de er redde, men ikke mas om det. Hør med dem hvilke tanker og fantasier de har.

Warholm oppfordrer til bruk av for eksempel Supernytt på NRK for å gi barn balanserte nyheter tilpasset dem. Hun mener at en bør fokusere på ting en kan lære av.

– Dette er en gylden mulighet til å snakke om menneskerettigheter og til å gi barn gode verdier. Hva som er rett og galt. Hvordan hjelpe hverandre. Snakk om det som er godt og hvordan mange står sammen. Vi skal ikke ta hevn.

Det å bygge opp gode relasjoner og ikke nøre opp under hat er noe Warholm er opptatt av.

– Her er det lett å snakke om Ukraina som den som er liten og snill, mens Russland blir den store og slemme. Vi må nyansere sånn at det ikke er det russiske folket som er ansvarlig for hva lederne deres gjør, og ikke oppfordre til mer hat, sier Warholm.

«Er du selv opprørt, redd og sint, plukker barn det opp.»

Line Marie Warholm, psykolog

Dette bildet ble delt av mange da Russland invaderte Ukraina, men er egentlig fem år gammelt. Ifølge faktisk.no er det iscenesatt og ble brukt i reklame for det ukrainske forsvaret. FOTO Dmitry Muravsky

Tusenvis i protest mot Russlands angrep på Ukraina, for ellefte dag på rad, på Trafalgar-plassen i London 5. mars.

FOTO Vuk Valcic, Zuma Press/NTB

Aleksander (41) sier farvel til datteren Anna (5) og familien på Kiev stasjon, Ukraina, 4. mars. Toget går til Lviv ved grensen til Polen, dit familien vil flykte. Aleksander må bli igjen for å kjempe i krigen.

FOTO Emilio Morenatti, AP/NTB

Et barn på flukt fra Ukraina med familien venter på jernbanestasjonen i Przemysl, Polen, 4. mars.

FOTO Markus Schreiber, AP/NTB

Slik snakker du med barn og unge om kriser

Spør: Still åpne spørsmål som kan bidra til at barn og unges interesser og følelser fører samtalen.

Lytt: Prøv å forstå hvordan barn og unge opplever situasjonen.

Erkjenn at du ikke har alle svar: Vanskelige temaer er komplekse og omfattende.

Skap trygghet: Snakk på en rolig måte, og sørg for at barn og unge føler at de kan stole på deg.

Vær åpen for ulike følelser: Barn og unge har ulike reaksjoner på de samme hendelsene

Finn en balanse mellom å være konkret og sensitiv: Gi barn og unge så presis informasjon som mulig.

Avslutt samtalen på en positiv måte: Avslutt med et positivt budskap og presiser at alvorlige hendelser skjer svært sjelden – og mye sjeldnere enn de gode tingene som skjer i livet.

Understrek håp og samhold.

KILDE Utdanningsdirektoratet / 22julisenteret.no

● Storbritannia

Planlegger å blokkere for studielån

Regjeringen vurderer å blokkere studielån for de som stryker i matematikk og engelsk til eksamener i videregående skole.

TEKST Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Grepet er ett av flere i regjeringens planer om å stramme inn adgangen til høyere utdanning, skriver London-gratisavisen The Evening Standard. Blokkeringen fra studielån, vil, per i dag, gjelde for om lag en tredjedel av elevene i videregående, som får for dårlig resultat.

Vil bremse lavpriskurs av dårlig kvalitet

Regjeringens planer omfatter også kontroll av studentnumre og minimumskrav til innreise for enkelte universitetssøkere. Ifølge Utdanningsdepartementet vurderes tiltakene for å hindre at elever «presset inn i høyere utdanning før de er klare» og for å sikre at «lavpriskurs av dårlig kvalitet ikke stimuleres til å vokse ukontrollert».

Planene, først meldt i Telegraph, er kommet samtidig som antallet søkere til høyere utdanning stiger. Ifølge opptakstjenesten til Ucas universitet har 320.000 avgangselever søkt om universitetsplasser så langt, mot 306.000 i 2021. I høst søkte 28 prosent av 18-åringene fra de mest vanskeligstilte områdene til høyere utdanning, mot i underkant av 18 prosent i 2013.

- Kurs med dårlige jobbutsikter kan gi gjeld

Utdanningsdepartementet har uttalt at mens antall søkere øker, «får ikke alle studenter samme høye undervisningskvalitet», og mange som tar kurs med dårlige jobbutsikter blir satt i gjeld.

I uttalelsen heter det: «Høyere utdanning er en investering, og vi må sørge for at nyutdannede blir belønnet for pengene, tiden og innsatsen de legger i studiene sine, med læring, og jobber, som samsvarer med deres ferdigheter og bidrar til økonomien.»

I Storbritannia ønsker regjeringen å stramme inn adgangen til høyere utdanning.

FOTO Kalilo, Freeimages.com

● USA

Lærer- og rektorflukt fra Chicagos skoler

Ved Chicagos offentlige skoler har ansattes oppsigelser og pensjonering økt kraftig siden i fjor sommer. Det gjelder også rektorer.

Fra 1. juli 2021 og til 31. januar 2022 steg pensjonering og oppsigelser blant lærerne med 85 prosent. I alt 72 rektorer og assisterende rektorer sa opp eller pensjonerte seg i de samme sju månedene, mer enn fra 1. juli 2018 til 30. juni 2019. Det melder Chalkbeat, et ideelt nyhetsbyrå.

I inneværende skoleår har rektorer kjørt skolebusser, gått skolepatrulje, skurt skolelærere, servert måltider og vikariert i timene.

Gjenåpnede skoler, personalmangel og økte elevbehov presser rektorer til det ytterste, ifølge Scott Treibitz i American Federation of School Administrators, en fagforening som organiserer ansatte i skoleledelse.

– Jeg kaller dem de ukjente heltene i skolesystemet akkurat nå, sa han.

● Portugal

Foreldre og lærere håper på maske-slutt

Foreldre og skolefolk kritiserer at ansiktsmasker ennå brukes i skolene. Maskene virker negativt på både læring og sosialisering, mener de.

– **Ansiktsmaske beskytter** og gir trygghet, men vi hadde håpet på en skole uten, med tanke på pandemiutviklingen. De forstyrrer sosialisering blant studenter og læring, sier Jorge Ascensão til nyhetsbyrået Lusa, gjengitt i ukeavisen The Portugal News. Ascensão er president i Nasjonalt forbund for foreldreforeninger.

Lettelsene i restriksjoner pålagt av covid-19 trådte i kraft i midten av februar. I skolene er likevel ansiktsmaske obligatorisk for ansatte og elever fra ti år.

– Særlig for de yngre betyr det et tap. Leppelesing er viktig for å snakke og lære å skrive. Men anbefales ansiktsmaske, bruker vi det og venter, sier Manuel Pereira, president i skolelederforeningen ANDE.

Ifølge eksperter i folkehelse er ansiktsmaske svært effektivt for å beskytte seg mot viruset.

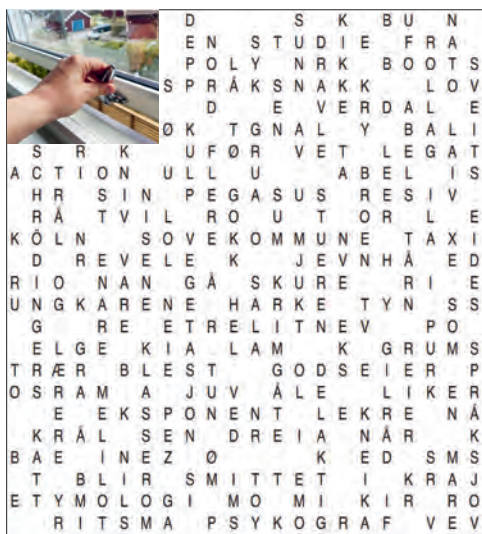
Lærerutdanning

Blir i hjemfylket etter endt utdanning

De fleste lærere blir boende i fylket de vokste opp i. Tilgang til desentralisert høyere utdanning er en viktig årsak.

Statistisk sentralbyrå har kartlagt hvor alle som fullførte en barnehagelærer-, lærer-, sykepleier-, sosialarbeider-, psykologi- og medisinstudium i 2014/15 studerte og hvor de bodde to og fem år senere. 15 658 ferdigutdannede var med i utvalget, ifølge en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet. Funnene viser at to og fem år etter endt utdanning var tre av fire barnehagelærere bosatt i fylket de vokste opp i. Blant barnehagelærere fra Hordaland bodde 90 prosent i hjemfylket etter studiene. Seks av ti med lærerutdanning var bosatt i oppvekstfylket sitt. Størst andel som vokste opp i og fullførte utdanningen sin i samme fylke, finner vi i universitetsfylkene Hordaland, Sør-Trøndelag og Oslo, viser undersøkelsen.

Kryssordløsning i Utdanning nr 3

Vinnarane

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr 3/2022 er: Gudvei Vaa, Larvik, og Kirsti Saltnes, Trondheim. Dei får kvar sin boksjepp på kr 500. Vi gratulerer!

Visste du at annonser hos oss sees av 276 000 lesere?

Bestill annonser for 2022 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

9. desember / 14. januar
20. januar / 4. februar
9. februar / 25. februar
2. mars / 18. mars
- 23. mars / 8. april**
20. april / 6. mai
11. mai / 27. mai
1. juni / 17. juni
3. august / 19. august
24. august / 9. september
14. september / 30. september
5. oktober / 21. oktober
26. oktober / 11. november
16. november / 2. desember

Annonseinformasjon:

Annonsekontakt:

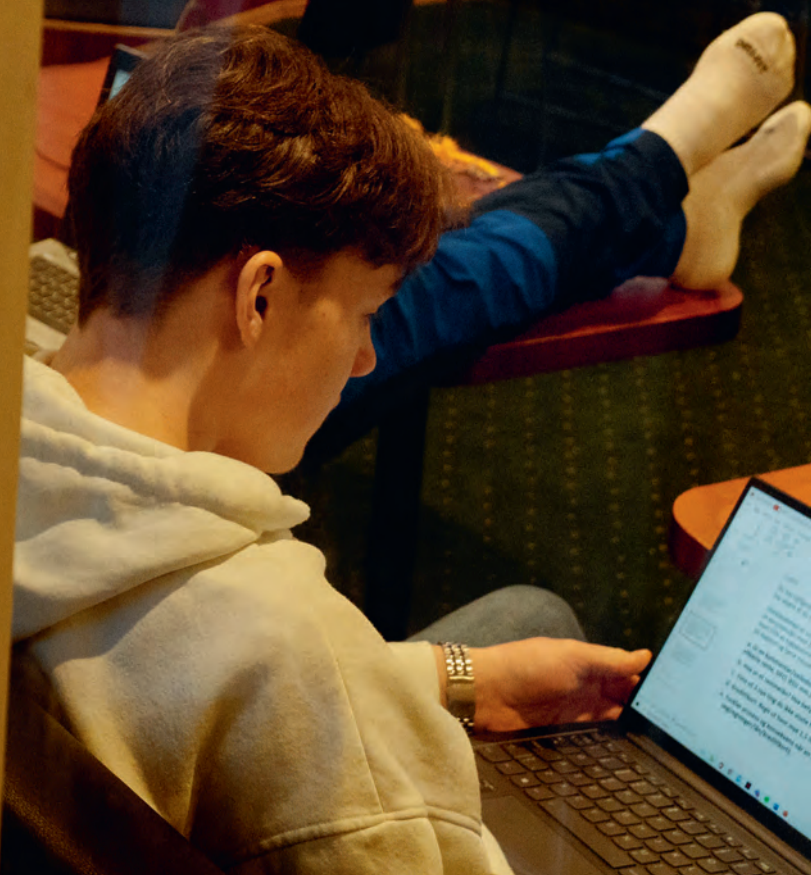
Mona Jørgensrud i HS Media.
E-post: mj@hsmedia.no

Fotoreportasje

Havets skole

Salongene på det tidligere hurtigruteskipet M/S Narvik tjener som klasserom på skoleskipet Gann. På timeplanen står matematikk, maskin og kartnavigasjon, personlig økonomi og ledelse. Utenfor seiler nye havner forbi.

Elevene på skoleskipet M/S Gann lærer, seiler, spiser og sover om bord. De har havna som skolegård, egne lugarer og får førstehåndskunnskap om livet på sjøen. Utdanning ble med den videregående privatskolen på tokt.

TEKST OG FOTO Marie von Krogh

Selma Holstad (til venstre) vil bli maskinist, mens Frida Gotfredsen er blitt nysgjerrig på skoleskipet fordi morfaren jobbet her. Ifølge dem er det en god skole:

- Lærerne er engasjerte og bryr seg om oss på fritiden også. Jentene tenker at det gir ekstra erfaring å bo ombord og bli vant til å jobbe på sjøen.
- Får du ikke med deg alt i timen, kan vi gå og spørre når vi har vakt, sier Gotfredsen.

Noen elever velger ett års videregående trinn 1 på Gann med Teknologi- og industrifag (TIF) eller Elektro- og datateknologi med maritim, mekanisk fordypning. Fortsetter de til trinn 2, har de maritime fag. Skolen har utvidet kristen formålsparagraf.

Å holde omvisninger, som her i Bergen, er en del av opplæringen. Et vanlig spørsmål fra ungdommer som er nysgjerrige på maritime fag, er hva skolen koster: – Elevene betaler totalt ca. kr. 5.400 per måned, avhengig av lugar. Det dekker skole, kost, losji og tokker. Jeg pleier å si at det er en dyr skole, men en veldig billig hybel, sier Åsmund Johansen, arrangementskoordinator.

Paul Berland (til venstre) er egentlig pensjonert styrmann, men er med på tokt som styrmann og instruktør. Andre-årselevene Emil Myksvoll, Erlend Norheim (skjult) og Petter Benjaminsen sørger for å få svar på alt de lurer på om kartnavigasjon mens de har vakt på brua.

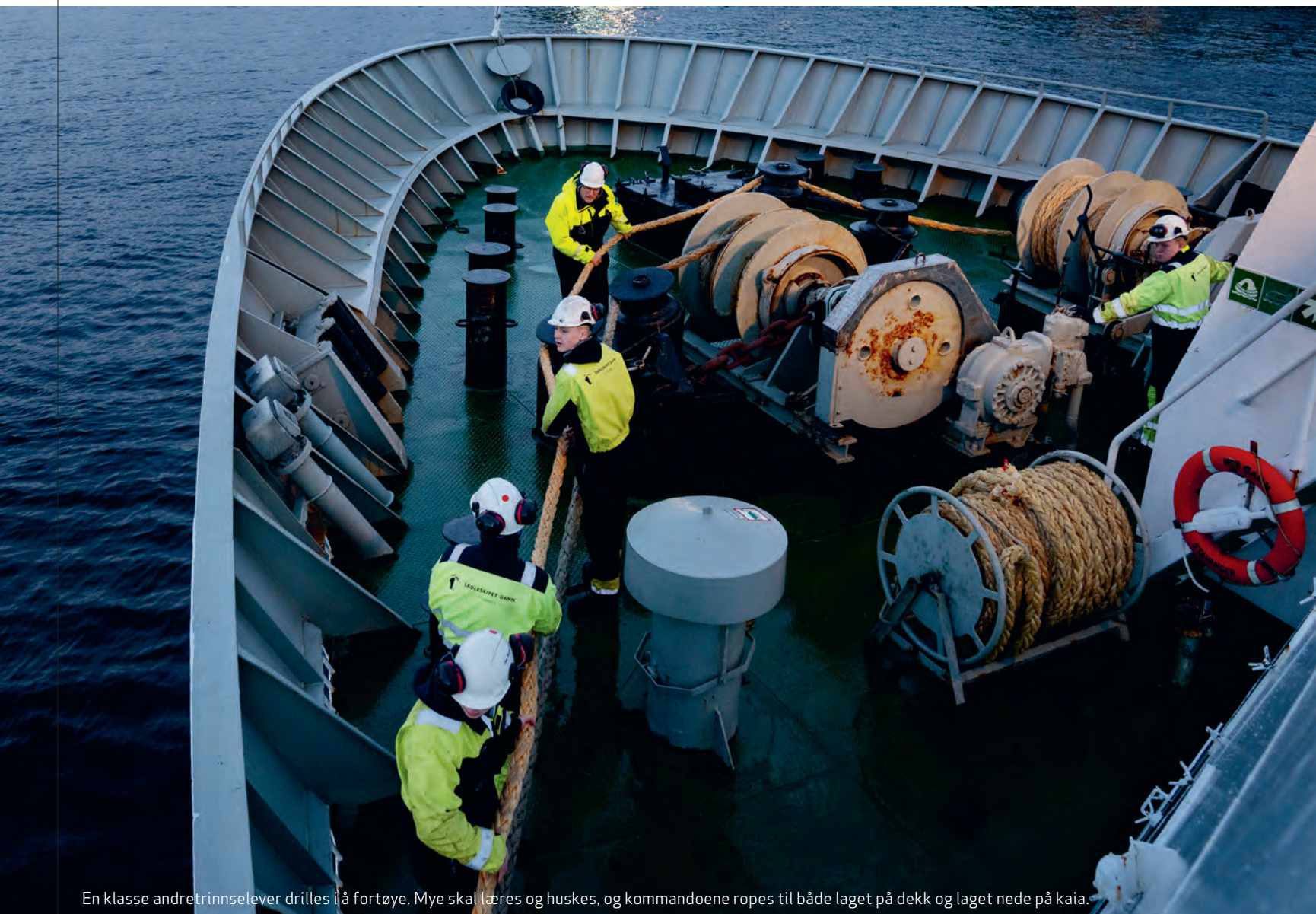
Sabrina Moi danser seg gjennom kjøkken-tjenesten. Når skipet er på sjøen, sørger en fjerdedel av elevene for driften. Tre fjerdedeler har vanlig undervisning i klasserommene. Alle elever må lære seg rutiner, rengjøring av lugarer og korridorer og kjøkkenoppgaver.

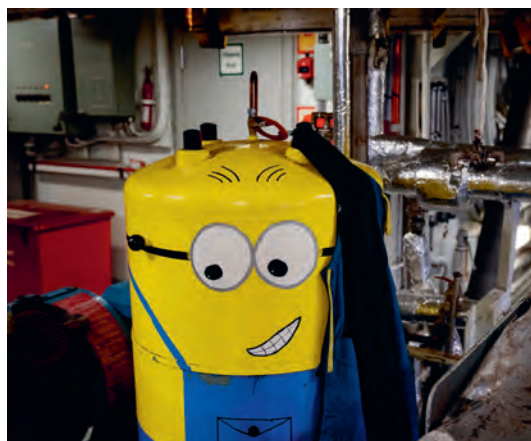
Fortøyningslaget til Elisabeth Holen har vært oppe fra klokken 04. Nå nærmer det seg midnatt og slutt på vekten, men en siste fortøyning skal gjennomføres før skipet setter kurs mot neste havn.

Skoleleder Jan Inge Vik tar leggerunden klokken 22.45. Etter klokken 22 skal det egentlig være stille i gangene, men noen har vanskelig for å lukke døren. Typisk for starten på et tokt, får Utdanning vite. Etter hvert lærer elevene seg å sørge for nok søvn når de får sjansen.

En klasse andretrinnsleverer drilles i å fortøye. Mye skal læres og huskes, og kommandoene ropes til både laget på dekk og laget nede på kaia.

Om man har en dårlig morgen, er det bare å ta turen ned i maskinrommet.

Johannes Tufteland og Vilde Jørgensen Eide har inspeksjon i maskinrommet. Elevene har oppgaver, vakter og daglige rutiner når de er på tokt. Også den som drømmer om å styre byssa, må lære om pumper og ventiler i maskinrommet.

« Når skoledagen er slutt, og hvis elevene ikke har vakt på broen eller i maskinrommet, er ofte treningsrommet i bruk. Olav Pettersen gjør seg ferdig med dagens økt.

« Elevene bor på skipet hele skoleåret. Her har de enelugar å trekke seg tilbake til, når det blir for tett med over 130 andre ombord. - Jeg tror de fleste kommer godt overens. Men det er greit å ha sin egen plass, mener andreårselev Alexander Sjøvik. Elevene kommer fra hele landet. Det blir en og annen hjemreise i helger og ferier, men stort sett bor elevene på skipet også i helgene. Alexander er fra Ålesund. Når M/S Gann legger til der, rekker han akkurat hjemom i matpausen, før han må tilbake om bord.

Bytter til seg tøy i barnehagen

I Lillehammer barnehage er gjenbruk av tøy gøy. Det har foreldre og ansatte sørget for.

TEKST OG FOTO Ingunn Helene Kristensen

– **Det er en regel** at klær man leverer til stativet, skal være rent og fullt brukbart. I tillegg til tøy leveres sko, og litt leker og spill. Alt må være helt og i orden, sier Kari Steberg.

Steberg er mamma i Lillehammer barnehage. I dag har hun ansvaret for byttestativene med klær og sko like innenfor inngangene; ett for de yngste barna og ett for de eldste. Hun sørger for å holde dem ryddige og for at de ikke blir overfylte.

– Det er lite jobb for oss voksne, men gir stort utbytte. Vi oppfordrer foreldre i andre barnehager til å starte en klesbytteordning, sier Steberg.

– Alt tøy som leveres, får nytt liv

Bytteordningen i barnehagen kom i gang for omtrent fem år siden, etter initiativ fra foreldrene. Mens noen barnehager har klesbyttedag én eller noen ganger i året, kan man i denne barnehagen levere «gammelt» og hente «nytt» hver dag.

– Det lå både et miljøperspektiv og en økonomisk tanke bak ideen. Dessuten en fellesskaps-tanke, en gjenbrukskarusell, forteller Steberg.

Størst «aktivitet» er det på stativet og i hyllene for de yngste barna.

– De minste vokser fort ut av klærne. Noen ganger rekker barnet knapt å bruke buksa eller genseren før den er for liten. Da er det fint at noen andre kan ha nytte av klærne, sier Steberg.

«Vi reparerer det som kan repareres.»

Christina Bakken, styrer

På stativet til de største barna er utskiftingen noe tregere.

– Disse barna bruker klærne lengre, slik at de blir slitt. Det er jo ikke så gøy å få en «ny» bukse med hull på knærne. Tøy som blir liggende lenge her, blir enten brukt som lånetøy av barnehagen eller levert til Fretex. Slik får alt tøy som leveres nytt liv, sier Steberg.

– Stas å arve

Styrer i Lillehammer barnehage, Christina Bakken, synes det er svært positivt at foreldrene er flinke til å tenke gjenbruk. Hun mener også barna liker ordningen. De synes det er stas å overta tøy som de eldre barna har brukt.

– De synlige byttestativene bevisstgjør barna om at tøy og sko er brukbare selv om andre har vokst fra det og brukt det før. Det er ikke flaut å bruke brukte klær, sier Bakken.

– Det hender at barna selv peker ut tøy de vil ha. Vi ser også at barna kan være stolte av klær og ting de har lagt ut i byttestativene og at noen andre vil ha det. Alt dette gjør gjenbruk til noe gøy.

Christina Bakken forteller at bytteordningen står i stil med at Lillehammer barnehage er en Miljøfyrtårn-sertifisert barnehage.

– Det er viktig å minske søppelmengden, enten det er klær, ting eller matsvinn. I barnehagen reparerer vi det som kan repareres, og vi sorterer søppel. Vi har kjøpt leker brukt, eller overtar ting fra foreldre og andre. Vi har også arvet brukte ski, skisko og skøyter som kan brukes i barnehagen, sier hun.

I tillegg har barnehagen noen flinke strikkere som får restegarn som de strikker sokker og votter av og selger videre for en billig penge.

– Pengene brukes til noe hyggelig for barna, forteller Bakken.

– Gjenbruk handler om kloden

Hos organisasjonen Grønt Flagg, som tilbyr miljø-sertifisering av barnehager og skoler, ønsker de å bidra til at flere barnehager tilrettelegger for gjen-

bruk, enten i det daglige eller på spesielle bytte-dager. Sammen med Naturvernforbundet og med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB har Grønt Flagg laget ressurser og materiell som skal gjøre det enkelt for barnehager å holde gjenbruksmarked.

Prosjektleder hos Grønt Flagg, Linda Cecilie Dale, påpeker at gjenbruk av klær ikke må handle om økonomi.

– Det er viktig at barn og unge ikke nødvendigvis tenker at gjenbruk handler om at det spares penger. Det kan skape et uheldig stigma. Gjenbruk handler om klima og kloden, sier Dale.

Hun forteller at mange barnehager har lagt vekt på gjenbruk av klær i flere år.

– Det begynte med «plasthvalen», som i 2017 dukket opp ved Sotra. Den gjorde oss oppmerksomme på forøplingen av havene som traff både store og små. Dermed kom forbruket av klær og klesindustrien i fokus, og gjenbruk ble mer og mer vanlig.

Dale forteller at rapporter og Grønt Flagg-søk-nader de siste årene gir håp og optimisme.

– Jo tidligere barna tilegner seg gode holdninger til klima og miljø, jo bedre. Dessuten tar de med seg kunnskapene hjem og påvirker foreldrene, sier hun.

Langtidseffekt

Barnehagemamma Kari Steberg mener det er viktig at barna opplever at nytt er nytt selv om det ikke kommer rett fra butikken.

– At barna er positive til å overta tøy fra andre, henger sammen med de verdiene vi foreldre formidler, sier hun.

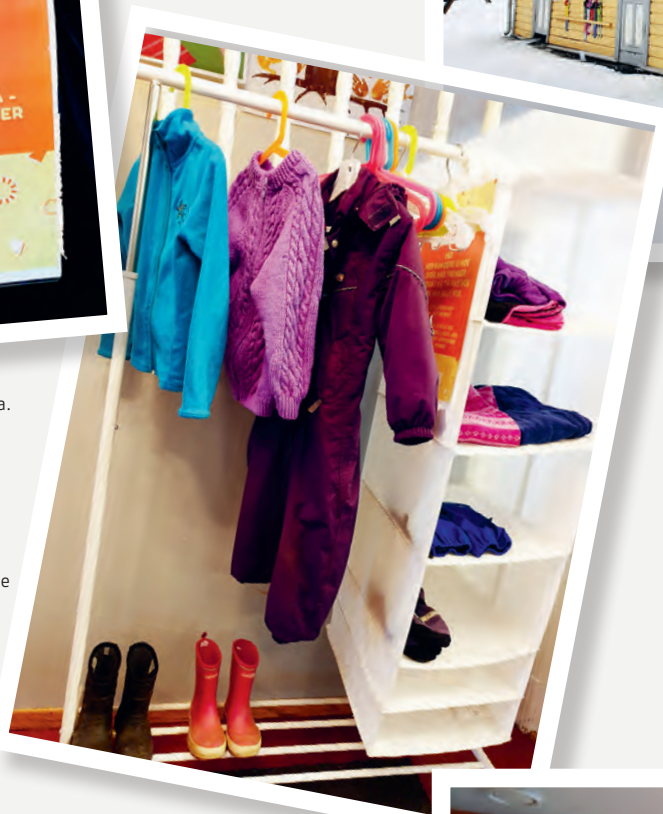
Dessuten er gjenbruk i tiden, påpeker hun. Folk selger, kjøper og bytter på sosiale medier og i fellesskap.

– Foreldres bevissthet er svært viktig. Å lære barna gjenbruk i tidlig alder kan gi en langtids-virkning som reduserer kjøp og kasting av klær når de blir eldre. Barnehagebarna tenker ikke på miljø og klima her og nå, men de lærer at det er dumt å kaste, sier Steberg.

En vennlig påminnelse i døra.

Plaggene blir sjelden liggende lenge i stativene og hyllene i Lillehammer barnehage.

● Klesproduksjon er et stort klima- og miljøproblem

Å produsere tekstiler og sko forbruker mye vann og energi, forurensner vannveier og påvirker biologisk mangfold blant annet ved stort kjemikalieforbruk i farging og trykk. Klesproduksjon gir store CO₂-utslipp i produksjon og frakt.

Klær av syntetiske materialer sprer mikroplast fordi fibre løsner under bruk. Mye av mikroplasten havner i havet.

Klesproduksjon bruker jord som kunne vært brukt til å produsere mat.

Kilde: Framtiden i våre hender

● Lillehammer barnehage

Lillehammer barnehage ble etablert i 1968. Den har to avdelinger for barn 0-3/4 år og to avdelinger for barn 2/3-6 år. I alt har barnehagen 59 plasser.

I sidebygningen finnes ski, skøyter og annet utstyr som er arvet eller kjøpt brukt.

Søte små sko venter på sin nye eier.

Foreldrene har ansvaret for byttestativene. Nå er det Kari Steberg som holder orden.

Strid om lærermangel og lønnsutvikling

Dette kringler de om i

Lærerne er en høytlønnsguppe i kommunesektoren, noe som har virket negativt for lønnsutviklingen, mener Fafo-forsker Åsmund Arup Seip.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Det har vært strid mellom Unio på den ene siden og LO, Fagforbundet og Fellesforbundet på den andre siden for årets lønnsoppgjør. Unio mener offentlig sektor må få et ekstra lønnsloft i årets oppgjør. Det har ikke falt i god jord hos de andre organisasjonene.

De siste to årene har lønnsveksten vært høyere i privat sektor.

– Dette understreker behovet for at offentlig sektor må ha en høyere ramme i år for å ta igjen det vi har tapt i pandemiårene, sier Unio-leder Ragnhild Lied til NTB.

Hun peker på at kun offentlig sektor har holdt seg til rammen fra frontfaget de siste årene.

– Det er fullt mulig å få til en høyere ramme for offentlig sektor godt innenfor det som er frontfagsmodellen. Frontfagsrammen skal være en norm, ikke et gulv eller tak.

Direktør for arbeidsliv i kommuneorganisasjonen KS, Tor Arne Gangsø, understreker på sin side at kommuneansatte har hatt en lønnsvekst på linje med frontfaget, hvis man ser det over en lengre periode, fra 2016–2021.

– Det blir veldig ofte fokus på hva som skjedde i fjor, eller hva skjedde i år. Men vi er nødt til å håndtere dette over tid, sa han på et pressetreff i regi av NHO hvor han advarte mot å skape motsetninger mellom privat og offentlig sektor.

Ble lønnstopper

Seniorforsker i Fafo, Åsmund Arup Seip, sier det er vanlig arbeidstakerforeningene markerer sine standpunkter før et oppgjør.

– Så kan det variere hvor kraftig dette gjøres og graden av uenighet på arbeidstakersiden. Innholdsmessig er synspunktene Unio fremmer i år, også blitt fremmet for fra deres side.

Tallene viser at lærerne har hatt dårligere lønnsutvikling enn andre i kommunene etter at forhandlingsansvaret ble overført til kommunene i 2004. Seip mener noe stammer fra at lærerne da brått ble lønnsledende innen sitt forhandlingsområde.

– Da lærerne kom inn i kommunesektoren, hadde de som gruppe høy lønn sammenlignet med de andre ansattgruppene i kommunene. Det er én av faktorene

«Det er nok lettere for arbeidsgiver å holde seg strengt til rammen enn å gå litt over eller under fra år til år.»

Åsmund Arup Seip,
Fafo-forsker

som har virket negativt for lærernes lønnsutvikling, og dette er vanskelig å bøte på innenfor det forhandlingsregimet som er, sier Seip.

Krangel om frontfagsmodellen

Unio mener praktiseringen av frontfagsmodellen ikke har fungert de siste to årene, ettersom privat sektor har sprengt rammen, mens offentlig sektor har fulgt den.

– Innenfor modellen kan man oppleve problemer med justeringer mellom grupper, men i et langt løp har frontfagsmodellen fungert veldig bra for de aller fleste arbeidstakergrupper i Norge, sier Seip.

– Arbeidstakerorganisasjonene i offentlig sektor er irriterte fordi de mener arbeidsgiver bruker rammen som et absolutt tak, og ikke en norm. Har de et poeng?

– Hvis arbeidsgiverne ikke skulle gjøre det, ville arbeidstakergruppene også måtte forvente å få mindre enn frontfagsrammen enkelte år. Det er nok lettere for arbeidsgiver å holde seg strengt til rammen enn å gå litt over eller under fra år til år.

– Men flere i privat sektor har gått betydelig over rammen i flere oppgjør nå?

– Ja, noen år sprenges rammen av noen grupper, og skjer det over lengre tid, er det ikke bra for legitimiteten til modellen. Samtidig tror jeg det som skaper mest spenninger i arbeidslivet nå ikke er begrensninger i frontfagsmodellen, men at det er så stor vekst i kapitalinntekter.

– Hva mener du med det?

– Norsk industri går godt, og under pandemien er det også sprøytet inn veldig mye oljepenger. Selv om noe av dette i første omgang kan gå til arbeidstakerne, ender mye fort hos kapitaleierne til slutt. Når lærere og sykepleiere har problemer med å kjøpe bolig i Oslo, skyldes ikke det at industriarbeidere og lavtlønte har fått for høy lønn, men heller at Norge er blant landene i verden med høyest andel dollarmillionærer.

Risikerer å miste legitimitet

Han mener det er viktig at alle sektorer tar ansvar for å holde frontfagsrammen, men at LO og NHO har et særskilt ansvar.

– Hvis ikke, risikerer man at modellen mister legitimitet, og diskusjonene øker. Samtidig er det også viktig at de som forhandler i offentlig sektor, vurderer lønnsutviklingen på en reell måte, at de ikke forsøker å dekke over mekanismer som for eksempel kan gjøre at lønnsutviklingen i enkelte sektorer kan se større eller mindre ut enn den faktisk er, som for eksempel lønnsglidning, sier Seip.

lønnsoppgjøret

Dette er frontfagsmodellen

Hva er det? Konkurransutsatt næringsliv forhandler alltid først av lønnsoppgjørene. Dette kalles frontfaget, og i praksis er det ansatte i industrien. Resultatet herfra skal være en norm for lønnsveksten i alle de andre forhandlingsområdene. Hvis denne frontfagsrammen blir 3 prosent, bør ikke resultatene i de andre oppgjørene ende så langt over eller under 3 prosent.

Hvorfor gjør man det slik? I praksis betyr det at de konkurransutsatte næringene legger stramme føringer for resten av lønnsoppgjørene. Slik unngår man at lønnsveksten i disse næringene blir høyere enn det bedriftene tåler. Da må lønnsveksten være tilpasset den økonomiske situasjonen for de private bedriftene på forhandlingstidspunktet. Ved at konkurransutsatt næringsliv får legge lista, skal det også sikre at de er konkurransedyktige i kampen om arbeidskraft.

Hva er bra med modellen? Store arbeidstakergrupper får nokså lik lønnsutvikling, så lønnsforskjellene i Norge er relativt sett små. Man mener modellen bidrar til lavere arbeidsledighet og høyere sysselsetting, og at den sikrer konkurransekraften i næringslivet.

Minstelønn

Laveste og høyeste sats i lærernes lønnsstige.

Ansiennitet	0 år	16 år
Lærer og stillinger med krav om 3-årig U/H-utdanning	423.500	523.100
Adjunkt og stillinger med krav om 4-årig U/H-utdanning	464.100	549.100
Adjunkt og tilleggsutdanning og stillinger med krav om 5-årig U/H-utdanning	504.700	597.400
Lektor og stillinger med krav om mastergrad	532.800	646.100
Lektor og stillinger med tilleggsutdanning	550.100	674.900

Privat sektor drar i fra

De siste to årene har privat sektor sprengt rammen fra frontfaget.

Hvordan kan det skje? Rammen fra frontfaget er et anslag, og først året etter kommer fasiten for hvordan lønnsveksten faktisk har vært. Hvis frontfagsrammen var 3 prosent, kan det allikevel være sektorer hvor lønningene økte med 5 prosent – da har de sprengt rammen. De siste to årene har privat sektor sprengt rammen, mens offentlig sektor har fulgt rammen. I praksis betyr det at lønningene i privat sektor i denne perioden har dratt fra.

Kampen om etterslepet. Dette har ført til kraftig irritasjon blant arbeidstakerorganisasjonene i offentlig sektor. De krever at etterslepet tas igjen. Det kan kun skje om offentlig sektor får høyere lønnsvekst enn privat sektor i dette oppgjøret.

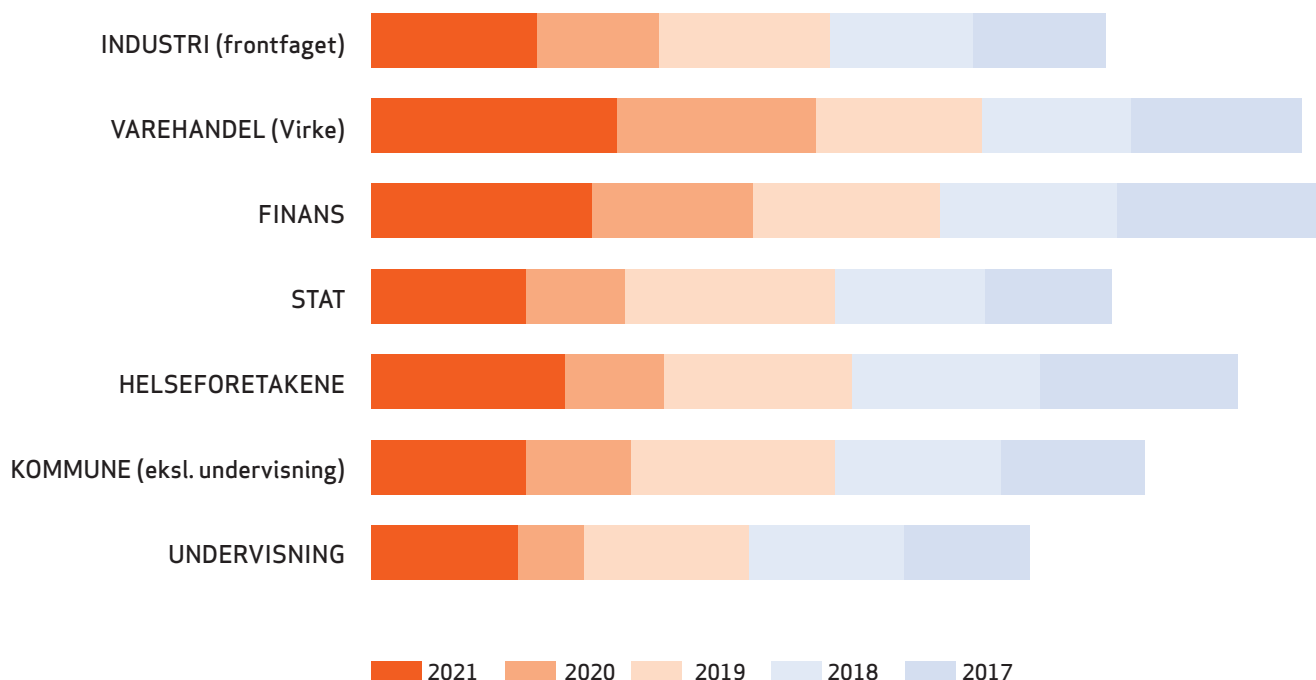
Striden om frontfagsmodellen. Norm og tak er to ord som stadig dukker opp. Fagforeninger i offentlig sektor mener arbeidsgiver bruker rammen fra frontfaget som et absolutt tak i lønnsforhandlingene. Dette til tross for at rammen kun skal være en veiledende norm. Disse fagforeningene mener frontfagsmodellen ikke fungerer etter hensikten hvis kun offentlig sektor følger rammen fra frontfaget.

Hva mener arbeidsgiversiden? KS forhandler på vegne av kommunene. De peker på at kommuneansatte de siste årene samlet sett har hatt litt bedre lønnsvekst enn frontfaget. Derfor mener de frontfagsmodellen fungerer som den skal, hvor det veksler fra år til år hvem som får mest av privat og offentlig sektor, men hvor utviklingen over tid viser tilnærmet lik lønnsvekst.

Siste fem oppgjør – lærerne sakker akterut

Grafen viser lønnsvekst fem siste år lagt oppå hverandre

15 år med svakere lønnsvekst

Før oppgjøret i 2020 utarbeidet partene en rapport, hvor de spesifikt så på lønnsutviklingen for lærere med godkjent utdanning (lærer, adjunkt, lektor).

Rapporten viste at:

- lærerne har hatt 14 prosentpoeng lavere lønnsvekst enn andre ansatte i kommunen.
- årsakene i nokså liten grad kan forklares med strukturelle forhold som lavere ansiennitet i lærergruppen over tid eller endringer i kompetanse i gruppen.

- det meste av gapet oppsto før 2009, mens forskjellene har vært mindre etter det.

KS peker på at lærerne uansett er blant de høyest lønnede i kommunesektoren. Når oppgjørene gis som prosenttillegg, vil det gi størst lønnsøkning i kroner for de med høyest lønn i utgangspunktet. Utdanningsforbundet mener dette er som det skal være, siden lærere er en gruppe med lang utdanning, og at det derfor er irrelevant for å forklare dårlig lønnsutvikling.

Lønnsvekst
for lærere

62,8 %

14 %

høyere lønnsvekst for øvrige
kommuneansatte (2004-2019)

Klinsj om lærerrekruttering

Hvor vanskelig er det å få tak i arbeidskraft? Det står ofte sentralt i lønnsforhandlinger. Hvis arbeidsgivere sliter med å få tak i folkene de trenger, kan de være mer villige til å øke lønningene.

«Lærermangel er ikke en hovedutfordring for Kommune-Norge.»

Tor Arne Gangsø, direktør for arbeidsliv i KS,
i et debattinnlegg i november 2021

Han viste til en undersøkelse fra KS hvor kun fem prosent av kommunene svarte at det var «meget utfordrende» å rekruttere lærere, mens over halvparten mente sykepleierrekruttering var «meget utfordrende». Han argumenterte for at eldrebølgen gjør at ressurser må vris fra oppvekst til omsorg, altså fra barnehager og skoler til eldreomsorg og helsetjenester.

«Det er sterkt bekymringsfullt at KS stikker hodet i sanden på denne måten.»

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet,
til Dagsavisen høsten 2021

Han mener KS underspiller at flere tusen ukvalifiserte lærere jobber i norsk skole, at det virker som KS ikke har noen intensjon om å bytte ut disse med kvalifiserte lærere. Handal viste også til en undersøkelse Respons Analyse gjennomførte blant 300 rektorer, hvor 25 prosent svarte at det er «svært vanskelig» eller «ganske vanskelig» å skaffe kvalifiserte lærere til ledige stillinger.

Dette mener KS

... om lærernes lønnsutvikling

- Lærerne får de samme sentrale tilleggene som andre med samme utdanningsnivå i kommunene. KS mener det ikke gir mening å se isolert på lønnsutviklingen for lærere, fordi den oppdelingen ikke eksisterer i tariffavtalene. De peker på at det er stor variasjon i utdanningslengde, lønnsnivå og lønnsutvikling innenfor lærergruppen.
- Kommunene har hatt kraftig økning i ansatte med høyere utdanning. KS viser til at det trekker opp lønnsveksten for de ansatte som ikke er lærere, uten at det stammer fra resultatene fra lønnsoppgjørene.
- Lærerne er blant de høyest lønnede i kommunal sektor. Da lærerne ble en del av KS-området i 2004 var lærernes lønnsnivå om lag 15 prosent høyere enn gjennomsnittet i kommunen. I 2019 var snittlønnen fortsatt rundt åtte prosent høyere, ifølge KS.

... om pandemiårene

- Lærerstreiken forskjøv virkningstidspunktet for lønnstilleggene i fjor. Det reduserte lønnsveksten med 0,2 prosent for lærerne.
- Bemanningssituasjonen under pandemien: Flere lærere uten godkjent kompetanse er brukt, det har trukket lønnsveksten ned.
- Lærerne har fått mindre i lokale forhandlinger sammenlignet med andre grupper.

KILDER TBU-rapport 2022, nettsidene til Utdanningsforbundet og KS, rapporten «Partssammensatt utvalg: Lønnsutvikling for undervisningsansatte sammenlignet med øvrige ansatte i KS-området», Kommunal Rapport, Dagsavisen, E24.

Petit

Hilde Eskild

Gledesglimt

ILL. FOTO INGERSTENVOLL

Det hender jeg tenker at nå er det nok. Jeg orker ikke mer. Gidder ikke mer. Elevene fortjener meg ikke. Jeg kaster perler for svin. Jeg er lei av hormonsuppa. Av stygt språk og knuffing og hærverk. Av elever som ikke gidder, som er frekke.

Hilde Eskild

lærer, forfatter og forteller

FOTO SONDRE TRANSETH

Når jeg har det slik, må jeg se ekstra godt på den lille elefanten som står på pulten ved siden av pc-en. Den er skåret ut for hånd i mørkt tre og har en fantastisk finish. Hver gang jeg ser på den, får jeg et gledesglimt. Den passer inni hånda mi, og når jeg klemmer fingrene rundt den, blir jeg mindre gretten og motløs. Hvis jeg i tillegg løfter blikket og ser på en blyant-tegning av en mystisk mann, går alt bedre.

Ei venninne fikk en sms av en elev mens hun var i isolasjon: «Ikke for å mase men. Kommer du snart? Håper du kommer i morra.»

En kollega fortalte elevene sine at hun hadde fått problemer med nakken og måtte være borte en stund. De stirret storøye på henne, og spurte i munnen på hverandre: «Er det vår skyld?» En av dem hun har flest feider med, lovet at han skulle være kjempegrei hvis hun kom likevel.

En annen kollega hadde lenge et lite dikt hengende ved pulten: «Solen kan ikke skinne/Sommeren varmer meg ei/uten en lærer som deg.» Hun fikk det av en tiendeklassing som var overvældet av takknemlighet og redsel da han skulle videre til videregående.

Hva er det som gjør at vi holder ut en krevende lærergjerning? Det er nok mange svar på det, men for meg koker det ofte ned til disse gledesglimtene elevene gir meg. De jager bort mørke episoder og gir meg bekreftelse på at jeg gjør noe viktig.

Gledesglimtelefanten fant jeg i postkassa. Den var pakket inn i tørkepapir og på en lapp sto det: «God jul. Du er kul». Jeg sendte takkemelding og fikk vite at hun hadde kjøpt den i Thailand. Hun tenkte på mine fortellinger om elefanter og elefantvideoene jeg hadde vist. «Det er alltid noe gøy i dine timer», avsluttet hun med. Jeg fikk klump i halsen av at en elev hadde tenkt på meg på et marked i Thailand.

Blyant-tegningen forestiller Doctor Who. Langs med tegningen står det: «Jeg har gått på fem skoler og aldri møtt en så god lærer som deg. Takk for at timene dine fikk meg opp av senga da alt virket håpløst.»

Man kan leve lenge på slikt. Nå trenger vi kanskje mer enn noensinne å finne frem disse gledesglimtene. Elevene bryr seg om oss ... egentlig.

«Hva er det som gjør at vi holder ut en krevende lærergjerning?»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Skoleelever lagde UFO-er over Gjøvik

En sjetteklassers fysikk-eksperiment førte til at politiet i Gjøvik og byens aviser fikk meldinger på løpende bånd om UFO-aktivitet over byen onsdag kveld, melder Oppland Arbeiderblad. Elevene hadde som et ledd i fysikkundervisningen laget ballonger av silkepapir og monterte kurver av aluminium som ble fylt med rødsprit. Når rødspriten ble antent, steg ballongene raskt til store høyder og utstrålte et sterkt lys mot den mørke kveldshimmelen.

Norsk Skoleblad nr. 11/1972

For 25 år siden

Velger formgivning framfor engelsk

Det første kullet av lærerstudenter med fireårig lærerhøgskole ble uteksaminert i 1996. Nå foreligger Lærerutdanningsrådets rapport som blant annet viser hvilke fag lærerstudentene valgte i tillegg til de obligatoriske fagene. Den store vinneren er de praktisk-estetiske fagene formgivning, kroppsøving, musikk og heimkunnskap. Den store taperen er engelsk – åtte av ti studenter valgte andre fag enn engelsk.

Skolefokus nr. 6/1997

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Lærere som lot samvittigheten veie tyngst

I mars er det 80 år siden rundt 1100 norske lærere ble arrestert av NS-myndighetene. Det skjedde etter at omtrent 11 000 lærere nektet å bli medlem i den nyopprettede nazistiske lærerorganisasjonen Norges Lærersamband. Fangene på bildet er blant de rundt 650 som ble sendt til Kirkenes, der de utførte tvangsarbeid for de tyske okkupasjonsmyndighetene til ut på høsten 1942. Deres «forbrytelse» var å stå opp for demokrati og respekt for menneskeverdet, og for deres motstand mot at mektige, udemokratiske stater skal kunne invadere mindre land, frarøve dem deres frihet og påtvinge dem sitt eget styresett og nasjonale interesser.

Bildet er fra fangeleiren Elvenes utenfor Kirkenes, og fangene er fra venstre: Olav Kvalheim, Kay Piene, Jakob Vaage, Kaare Norum, Olliver Smith, Helge Gleditsch, Harald Wergeland, Olav Storstein, Eivind Esp, Karsten Kjelberg, Haakon Holmboe og Otto Ottesen. Bildet er håndkolorert av Olliver Smith.

FOTO GRENSELANDMUSEET TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Inge Eidsvåg, lektor og forfatter

«Et snevær av språkjuveler» – Hernes og Heraklit i norsk offentlighet

Maktutredninger og maktutøvere. Observasjoner i norsk offentlighet 1960-2021

Av Gudmund Hernes
Dreyers Forlag Oslo, 2021
544 sider

Her er samlet viktige perspektiver på skole og utdanning, som er relevante også i dag.

Gudmund Hernes har i et par generasjoner vært tydelig til stede i norsk offentlighet, som samfunnsforsker, politiker, essayist og epistelskriver. Han har vært elsket og hatet. «Hernes må fjernes» var en gang et mye brukt slagord mot den mektige utdanningsministeren.

I forordet forteller Gudmund Hernes at han som barn opplevde den sosiale deklasseringen det var å ha skilte foreldre, spesielt når faren attpåtil var prest. Gudmund og mora bodde på ett trekkfullt og kaldt rom i ei rønne ved Gamle bybro i Trondheim. Hun arbeidet som ekspeditrise på halv tariffønn, og oppveksten «trykkimpregnerte meg med sosialdemokrati for livet», som han sier. Den glupe gutten fant et skattet tilholdssted på Trondheim Folkebibliotek, og «der var jeg så godt som hver dag ut gymnaset».

I denne boka, der professor Bernt Hagtvatn har skrevet et velopplagt og perspektivrikt etterord, er samlet artikler og epistler gjennom 60 år. En skattkiste av kunnskap, viktige perspektiver og skrivekunst. Her er artikler om alt fra tsarens strømper til sosialdemokratiet i 2020; fra onani til velferdsstatens framtid. Intet menneskelig ser ut til å være Gudmund Hernes fremmed, heller ikke de fremmede. Hva skjer for eksempel når den greske filosofen Heraklit (ca. 500 år f.Kr.) betjener passkontrollen? Det blir en spennende fortelling, og vi tror Hernes når han sier at «for oss er de gamle grekerne ikke en klisje – de er våre kolleger».

Skolefolk bør lese denne boka av mange grunner. For eksempel i artikkelen om hvilken rolle skolen spiller når det gjelder sosial ulikhet (1974). Her viser Hernes hvordan skolen reproducerer den ulikheten vi finner blant foreldrene. Han slår fast at «lavere statuslag som ikke oppnår høyere utdanning for sine barn, er med på å subsidiere videregående utdanning for de bedrestilte barn» i form av stipendier og billige lån. Skolen,

slik den fungerer i dag, «er ikke noe våpen mot klassestrukturen, men en del av dens forsvarsverk». Dessuten trekker han fram noe vi sjelden snakker om, nemlig at skolen verken er sosialt eller verdmessig nøytral. Den «fremmer nettopp de verdier som middelklassen og de øvre lag står for». De kan bruke skolen til sine formål, i trygg forvisning om at det ikke er samme lov som gjelder for «Loke og Thon».

I hele boka argumenterer Hernes sterkt og overbevisende for velferdsstaten. Den er «det organisatoriske uttrykket for solidaritet og er først og fremst en moralsk kontrakt». Han er ikke nådig mot dem som i offentlig sektor bevilger seg selv og andre millionlønninger, enten det gjelder direktøren i Forskningsrådet eller rådmannen i Sandefjord. Heller ikke direktøren for utdanningsetaten i Oslo, Marte Gerhardsen, slipper unna. Etter at lærerne ble bedt om å vise lønnsmoderasjon, «løftet hun millionlønnene til flere i sitt direktørkorps med mer enn ti prosent». Slik satte hun «økende ulikhet på steroider og ga andre ledere den brekkstang de trengte for å jekke seg opp».

En annen grunn til at skolefolk bør lese denne boka, er hans skrivekunst. Selv om Hernes er professor med ærestitler, følger han det rådet redaktør Eigil Gullvåg i Arbeider-Avisa ga ham som ung sommervikar med hang til fremmedord og snirklete språk: «Skriv så kjærring på La'mon forstås dæ!». Hernes gjør det, med overskudd, ironi og glimt i øyet. Han skriver om «stornevete sjarkfiskere» og politiske partier «med to etasjer, der de som driver politikk på heltid, ikke har så mye tid til å treffe eller lytte til det som sies nedenunder». Han gir oss et utall slående bilder i et «snevær av språkjuveler», for å sitere Hamsun.

«**Universitetslærernes første oppgave** er å begeistre,» sier Hernes. Les selv, fryd dere – og bruk tekstene i undervisningen!

Gudmund Hernes (Ap) var kirke-, utdannings- og forskningsminister fra 1990 til 1995. På dette arkivbildet fra 1993 presenterer han en ny læreplan for hele skoleløpet i tillegg til voksenopplæringen.

ARKIVFOTO JON TERJE H. HANSEN

Barnelitteraturens vidunderlige verden

«**Møter med barnelitteratur**» er en inspirerende, grundig og oversiktlig bok for lærere som arbeider med litteratur på barnetrinnet.

Det gis ut over tusen barnebøker hvert år. Noen av titlene er gjenutgivelser, men de fleste er nye. Det sier seg selv at en lærer ikke kan ha oversikt. Det er imidlertid viktig at vi er litt orientert, slik at vi kan bruke oppdaterte eksempler i undervisningen vår. Vi trenger tips til nyskrevet litteratur for å skape leselykke.

«Møter med barnelitteratur» retter seg mot lærere som skal arbeide med litteratur på barnetrinnet. I boka finner du eksempler på nyere norsk barnelitteratur, samt internasjonal, nordisk og samisk litteratur. Her er også noen eldre tekster for barn, for å få frem historiske perspektiver. Forfatterne opererer med en vid forståelse av litteraturbegrepet og inkluderer film, digitale spill og litterære apper. De har også lagt vekt på hvordan litteraturen kan bidra til å belyse de treverrigående temaene i Fagfornyelsen.

Redaktører er Ruth Seierstad Stokke og Elise Seip Tønnessen. Øvrige bidragsytere er Nina Goga, Ahmed Khateeb, Anne Løvland, Per Arne Michelsen, Mette Moe, Åse Marie Ommundsen, Svein Slettan, Hilde Tørnby, Gro Ulland og Lykke Guanio-Uluru. Alle kjenner barnelitteraturen både som lærere, lærerutdannere og forskere.

Å gi seg i kast med denne boka krever motivasjon. Den er så stor og tykk at den ved første møte kan virke tung å håndtere. Heldigvis er den oversiktlig og ryddig. Det er ikke nødvendig å lese den fra A til Å. Ved å gjøre deg kjent med den, kan du hente kunnskap og inspirasjon til det du trenger, når du trenger det.

Boka er ordnet i to hoveddeler som igjen er oversiktlig og ryddig oppdelt. Del 1 tar

for seg sjangre og medier som er sentrale for barn i barneskolealder. Her er det kapitler som er viet hver sin sjanger.

Når du for eksempel skal jobbe med lyrikk, les kapitlet som heter «Lyriske tekster for barn» av Per Arne Michelsen. Her kan du sette deg inn i sjanger og fagspråk, finne ulike og varierte eksempler på lyrikk og få gode ideer til aktiviteter. Oppgaver som kan brukes i klasserommet er rammetekster. Som lærer skulle jeg ønske at dette var gjennomført i alle sjangerkapitlene.

Bokas andre hoveddel, «Perspektiver og praksis», tar for seg temaer og litterære arbeidsmåter som er aktuelle i dagens skole. Ett eksempel er hvordan litteraturen gir oss møter med andres livsverdener.

Hva er barnelitteratur? Det er det «Møter med barnelitteratur» handler om. I starten gir forfatterne oss en kortversjon som blant annet inneholder en interessant liste med begrunnelser for hvorfor vi skal undervise i litteratur. Noen av punktene er opplevelser, viten, identitet,

empati og språkutvikling. Bare ett av disse punktene er vel egentlig nok i seg selv?

Det er ikke bare barna som kan føle seg hjemme i barnelitteraturens verden. Vi voksne kan absolutt lese barnelitteratur for fornøyselsens skyld og bli beriket av det. I barnelitteraturen ligger det fine opplevelser som lærer og elev kan dele og utforske sammen. For: «Den som leser, kan når som helst skifte alder, hudfarge, kjønn! Bøkene er magiske hester og kameler som på et blunk tar oss dit vi vil.» (Tor Åge Bringsværd, s. 10)

«Velkommen til barnelitteraturens vidunderlige verden!» står det med gull på rødt i starten. En invitasjon til deg som vil ha kunnskap, inspirasjon og ideer. En invitasjon til deg som vil ta med elever inn i en verden der de kan åpne dører, utforske landskaper og møte spennende vesener.

Kort og oppsummert: «Møter med barnelitteratur» er en inspirerende, grundig og oversiktlig ressursbok. Det trenger vi lærere alltid!

Møter med barnelitteratur
Introduksjon for lærere,
2. utgave

Av Ruth Seierstad Stokke (red.) og Elise Seip Tønnessen (red.)
Universitetsforlaget
432 sider

Det er ikke bare barna som kan føle seg hjemme i barnelitteraturens verden. Vi voksne kan absolutt lese barnelitteratur for fornøyselsens skyld og bli beriket av det, skriver anmelderen.

ARKIVFOTO JOAKIM S. ENGER

Minneord

● Bernt Olaf Krohn Solvang (1943–2022)

Professor emeritus ved Universitetet i Agder. Bernt Olaf Krohn Solvang døde brått 4. februar etter ett år med kamp mot kreft. Han ble født i Oslo, vokste opp i små kår i Nittedal, flyttet til Sinsen og ble magister i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo, og flyttet til Kristiansand og Agder distriktshøyskole i 1972.

Her gjorde han seg raskt gjeldende som akademiker, kommentator i dagspressen med et mangfold av meninger og valganalyser, og fra 1983 som etablerer og leder av Agderforskning med virksomhet i Kristiansand og Grimstad. Få år senere startet pendlingen tilbake til Oslo, som skulle vare helt til 1999.

Først ble Krohn Solvang forskningssjef og så direktør ved Norges Markedshøyskoles Kunnskapssenter. Deretter rektor ved IHM, Institutt for Høyere Markedsføringsutdanning. Så i 1995 dosent og konstituert rektor ved Varehandelens Høyskole i Asker.

I 2010 gikk han av med pensjon, etter å ha vært førsteamanuensis ved Høyskolen i Agder fra 1999 og professor i organisasjon, ledelse og samfunnsendring ved Universitetet i Agder fra 2008.

Det forteller mye om Bernts allsidighet og virke-
trang at han blant annet var leder av Statsviten-
skapelig forening, medlem av Arbeiderpartiets
programkomité 1987/88, av Kristiansand bystyre
og styreformann for KOB, Kristiansand og
Omegns Bolig og Byggelag.

Bernt var glad i naturen og hytteliv i Telemark. Siste sommeren gikk han opp Gaustatoppen. Han var en klok, god og snill mann, en god far for Trond og Trude og trygg farfar for Silje og Susanne, og reflektert og humorfylt venn for mange.

Begravelsen skjedde fra Oddernes kirke 16. februar. Bjørø Hildebrandt sang «Amazing Graze», «Gabriellas Sång» og «Heaven was Needing a Hero». Bernts kone Bjørg døde av kreft i 2008, og Anne Brit ble Bernts gode venn i eldre år.

Thor Einar Hanisch

regional høyskoledirektør for Agder-fylkene 1980 til 1994

FOTO PRIVAT

● Geir Hårek Pedersen (1954–2022)

Geir Hårek Pedersen, eller Geir Hårekson, som han het eller kalte seg på slutten av livet, ble brått syk og døde torsdag 10. februar.

Geir ble født 17. juni 1954 på Gjøvik. Han vokste opp og ble tidlig en aktiv sjel.

Vi ble kjent med ham i Norsk Lærerlag Bærum på 1980-tallet. Ved siden av lærerjobb ble han styremedlem, senere hovedverneombud for skole, og så mer styrearbeid, og overtok som lokallagsleder da sammenslåingen til Utdanningsforbundet var et faktum.

Som hovedverneombud og tillitsvalgt var Geir imøtekomende, ivaretakende, og også utfordrende når det trengtes. Utallige ansatte i kommunen og medlemmer har fått følge gjennom mer eller mindre vanskelige saker og valg.

Geir var en mester på talerstolen, enten han holdt kurs, var på lokallagsårsmøte eller var delegat på fylkesårsmøte eller landsmøte. Han var svært engasjert, fagforeningspolitisk meget bevisst og klar på hva han mente. Han var ured og talte gjerne «øvrigheta» midt imot. Ikke minst briljerte han bak mikrofonen eller megafonen da han var streikegeneral i 2008. Han kunne det å samle medlemmene, og media lyttet.

Han hevdet sine politiske meninger og var ikke glad i urettferdighet. Geir klarte å se utover vår egen lille navle og hadde tydelig samfunnsengasjement lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Han mente at fagforeninger har et særlig ansvar for å

se helheten i det samfunnet som vi var med på å skape.

Geir var som sagt synlig, både når han var den som ledet et møte eller når han var deltaker. Han var også synlig når han egentlig ikke skulle si noe i det hele tatt. Det var lenge en tradisjon at Bærumsfolkene benket seg på bakerste rad og slet med å holde roen. Geir sto nok i sentrum her også. Inntil en annen kjær kollega Arne Beito døde så altfor ung i 2005, var de to som «Knoll og Tott» på flere kurs og samlinger. De var også begge, sammen og hver for seg, gode humørsprekere, samtidig som de var svært dyktige tillitsvalgte.

Etter Geirs tid i verv hadde han en periode ansvaret for morsmålslærerne i kommunen. Det var sikkert en jobb som inneholdt mye av det han også gjorde for dem som tillitsvalgt. Og etter hvert som arbeidslivet tok slutt, fant Geir et fellesskap i Sandvika, der han også var et naturlig midtpunkt. Da vi skulle informere «våre» om at Geir hadde gått bort, måtte vi sende meldinger i øst og vest og syd og nord, og alle husker Geir med glede.

Utdanningsforbundet Bærum har mye å takke Geir for. Vi er også mange som har mye å takke ham for personlig, uten ham hadde det ikke vært det samme.

Våre tanker går til barna hans, Live, Lars og Sindre og til to barnebarn.

Lena Jahr, Gjettum
Halldis Stenhamar, Rykkinn

ARKIVFOTO AJUD KJERSTI M. KNUDSEN

Det ukjente potensialet med todelte stillinger

Delte stillinger, kombinasjonsstillinger, praksislærer 2 eller praksis-toere? I dag brukes ulike begrep om lærere som deler arbeidsuka si mellom skolen og høyere utdanning. Det er på tide at dette vage stillingsbegrepet fylles med innhold.

● **Maiken Risan**
lærer og stipendiat ved
Senter for profesjonsstudier, Oslo Met
FOTO PRIVAT

«Lærere i delte stillinger» blir nevnt i forbifarten i flere utdanningspolitiske dokument og evalueringsrapporter om sammenheng og partnerskap i lærerutdanningen. For eksempel fremmer Regjeringens strategi for lærerutdanning 2025 et mål om at delte stillinger skal være vanlige innen 2025. Videre hevdes det at satsingen på økt bruk av delte stillinger er basert på «gode erfaringer».

Det er usikkert hvor disse erfaringene kommer fra. Verken nasjonalt eller internasjonalt har det blitt forsket noe særlig på lærere som også jobber i høyere utdanning, og vi vet svært lite om hva disse stillingene bringer inn i lærerutdanningen – eller tilbake til skolen.

Andre profesjonsutdanninger har lengre tradisjoner med slike stillinger: For eksempel skapte det debatt da rektor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Gunnar Bovim, hevdet at sykepleierne som underviser, også bør jobbe som sykepleiere. Da advarte anestesisykepleier og førsteamanuensis Ann-Chatrin Linqvist Leonardsen mot å ta det for gitt at en todeling av sykepleierutdannere er ideelt. Hun foreslo å tenke grundig gjennom aspekter som krav, forutsetninger, og samarbeidsformer for disse kombinasjonsstillingene.

Det er interessant at delte stillinger så langt ikke har vekt interesse eller diskusjon innenfor lærerprofesjonen: Hva er egentlig delte stillinger i lærerutdanningen i dag? Hva kan slike stillinger være?

Ukjent barn har mange navn

Delte stillinger, kombinasjonsstillinger, praksislærer 2 eller praksis-toere? Det at ulike universiteter, høyskoler, rapporter og ekspertutvalg tilegner disse stillingene ulike titler, vitner om at delte stillinger er en lite etablert tradisjon i norsk lærerutdanning. Disse titlene refererer alle til ansatte i barnehage eller skole som har en del av stillingen sin i lærerutdanningen. Eller omvendt.

Vi vet en god del om lærere som bidrar til utdanningen av framtidens lærere gjennom sin rolle som praksisveiledere. Vi vet også en god del om universitets- og høyskoleansatte som samarbeider med lærere om studentveiledning eller forskningssamarbeid. Det vi vet svært lite om, derimot, er lærere som jobber både i skolen og i høyere utdanning. Ei heller vet vi hvilke utfordringer disse lærerne støter på i høyere utdanning, eller hvordan disse stillingene bidrar til lærerstudentenes læring og oppfatning av sammenheng i lærerutdanningen.

Hva innebærer det å «bygge bro»?

Bladet Utdanning trykte i 2018 en sak om «superlærerne» som blir håndplukket fra skolene for å gi studentene ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN) en bedre lærerutdanning. I stillingsannonser uttrykkes det at lærere i delte stillinger skal bidra til å «bygge bro» i lærerutdanningen. Disse titlene er interessante, fordi de sier noe om de komplekse forventningene som ligger i det å jobbe på tvers av lærerutdanningsgrenser:

I tittelen «superlærer» ligger det en forventning om at lærere i delte stillinger skal representere skolen og bringe praksiskunnskap inn i høyere utdanning. I begrepet «brobyggere» ligger en forventning om at de også skal skape en sammenheng mellom sin praksiskunnskap og den akademiske kunnskapen fra høyere utdanning.

Med andre ord innebærer ikke det å bygge bro bare å tilføye praksiseksempler. Det handler også om å knytte praksiskunnskap til relevant teori og forskning i høyere utdanning. Dette er svært komplekst kunnskapsarbeid.

Et sentralt spørsmål blir for eksempel hvordan disse lærerne skal forholde seg til forskningsbasert kunnskap.

Lærerutdanningene i Norge har fått stadig høyere akademiske krav; nå er også lærerutdanningene for trinn 1.–7. og 5.–10. masterprogram. Forventes det at lærere som deler arbeidsuka si mellom skolehverdagen og lærerutdanningen skal holde seg oppdatert på forskning? Skal de drive med forskning? Skal de først og fremst representere praksiskunnskap?

Tydeliggjøring av roller og ansvar

Det framstår som en selvsagt god idé at lærerutdannere som også jobber som lærere, kan bidra til god lærerutdanning. Forskning på universitet-skole-samarbeid og partnerskap har likevel vist at samarbeid mellom lærere og akademikere preges av forestillinger om hierarki, makt-ubalanser og ulike oppfatninger av hvilken kunnskap som er viktigst i utdanningen av nye lærere. Dette er aspekt som også preger arbeidet til lærere i delte stillinger.

I arbeidet med min doktorgradsavhandling om lærere i delte stillinger, ble flere spenninger tydelige: For eksempel gjentok lærerutdanningsledere at lærere i delte stillinger er likeverdige alle andre lærerutdannere, og at de ble anerkjent og inkludert av kolleger i høyere utdanning. Likevel ble det tydelig at disse lærerne oppfattet seg selv som

«En god lærer er ikke automatisk en god lærerutdanner.»

er i lærerutdanningen

«outsidere» nederst på rangstigen.

Det er et velkjent fenomen at det å jobbe på tvers av institusjonelle grenser kan by på utfordringer. I en rapport om delte stillinger ved Universitet i Sørøst-Norge framheves organisatoriske utfordringer ved stillingene. For eksempel er det vanskelig å etablere systematisk samarbeid. Dette er også et sentralt funn i min avhandling.

Lærerne i delte stillinger ble i stor grad overlatt til å bygge bro alene. Manglende samarbeidsstrukturer innebærer at mye av potensialet i delte stillinger forsvinner. I stedet for å synliggjøre koblinger mellom teori og praksis kan slike stillinger i stedet bidra til å forsterke forestillinger om skolen og lærerutdanningen som to ulike verdener. Hvis lærere i delte stillinger for eksempel ikke eksplisitt knytter sin undervisning til forskning og relevant teori, kan det i så fall formidle til lærerstudenter at forskning ikke er relevant for deres framtidige profesjonsutøvelse.

Med andre ord: En god lærer er ikke automatisk en god lærerutdanner. Lærere i delte stillinger må inkluderes i praksiser i høyere utdanning der deres unike ekspertise blir brukt til det fulle; for eksempel i fruktbare samspill med andre lærerutdannere.

«Delte stillinger» må få innhold

Akkurat nå er «delte stillinger» først og fremst et vagt konsept som fylles med ulik mening ved ulike lærerutdanningsinstitusjoner – eller ikke i det hele tatt. Det er på tide at disse stillingene løftes fram og diskuteres.

For eksempel kan delte stillinger representere en attraktiv alternativ karrierevei for lærerprofesjonen. Et sentralt spørsmål blir da hvilke kvalifikasjoner lærere i delte stillinger skal ha. Et annet sentralt spørsmål er hva slike todelte stillinger skal bringe tilbake til skolene. Det kan, for eksempel, være nærliggende å tenke at disse stillingene kan være en ressurs for praksisstudenter og nyutdannede lærere.

Potensialet i delte stillinger i lærerutdanningen er stort, og jeg vil derfor oppfordre til større interesse innad i lærerprofesjonen, blant forskere, lærerutdanningsledere, fagorganisasjoner og politikere for å fylle dette vage stillingskonseptet med innhold.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea!

Som medlem i Utdanningsforbundet
får du et av Norges beste billån.
Med rente fra 3,10 %.

Søk lån til bil, MC og caravan
på billan.nordea.no

Priseksempel:
Eff.rente 4,62 %
kr 150.000,- o/5 år,
Etabl.geb. kr 2000,-
Tot.: kr 167.880,-

Dekomp:

Tid, involvering og likeverd er noen av stikko

Desentralisert kompetanse-utvikling (Dekomp) har nå vært det statlige satsingsområdet for skoleutvikling siden 2017.

Her er noen av faktorene som kan bidra til at det lykkes.

● **Finn Roger Sørseth**

● **Kjell Evensen**

prosjektledere
ved Senter for Livslang
læring, Høgskolen i
Innlandet.

Gjennom desentraliseringen skal kompetanse utvikles lokalt og ut fra lokale behov i regioner, kommuner og skoler. Som prosjektledere med hovedvekten av våre stillinger knyttet til Dekomp har vi de siste årene gjort oss noen erfaringer med hvordan vi opplever at man kan lykkes i å oppfylle ordningens intensjoner. Her peker vi på noen suksessfaktorer vi mener å se ut fra våre erfaringer i ulike partnerskap, som vi håper kan støtte skoler og skoleeiere i utviklingsarbeidet.

Vår rolle som høgskolemiljø (UH, universitet- og høgskolemiljø) er å bidra til den lokale kompetanseutviklingen gjennom ulike former for likeverdige partnerskap. Gjennom samskaping med våre partnere skal vi ta utgangspunkt i lokale behov og bidra til varig utvikling på mange nivåer, fra regioner til enkeltlærere og lærerteam. Vi tar her utgangspunkt i våre erfaringer fra dette samarbeidet og den første evalueringsrapporten for ordningen (Fossestøl m. fl., 2021).

Vår erfaring tilsier at en sentral suksessfaktor er utviklingen av reelle partnerskap. Et partnerskap innebærer to eller flere likeverdige partnere som sammen utvikler noe sammen og lærer av hverandre. I dette tilfellet handler det om sammen å undersøke behov, gjennomføre tiltak og å evaluere tiltakene. Når skoler og kommuner utvikler partnerskap med UH-miljøer, er vår erfaring at det er et behov for å gjøre sentrale avklaringer i oppstarten. I de partnerskapene vi opplever fungerer best, blir det tidlig gjort klart hvilke roller de ulike aktørene har i partnerskapet, og hvilke forventninger som stilles til aktørene. Eksempelvis kan skoleeiere, skoler, lærere og UH-miljøer ha en ulik forståelse for hva Dekomp skal bidra til og hvordan partnerskapene kan utvikles. I noen situasjoner blir en bestiller-utfører-logikk, initiert av et nivå langt unna lærernes arbeid med elevene, lagt til grunn for samarbeidet med UH. Vi opplever dette som en lite fruktbar logikk for å utvikle lokal kompetanse.

En av hovedintensjonene med ordningen er at man i større grad skal ta utgangspunkt i lokale behov. Det er derfor etter vårt syn uheldig at i enkelte partnerskap blir avgjørelser om satsingsområder og strategier tatt på for overordnede nivåer. Et typisk eksempel på dette er når skoleeier analyserer resultater fra kartlegging, som nasjonale prøver, og ut fra dette velger satsingsområde for sine skoler. Etter vår erfaring blir disse avgjø-

relsene tatt for langt unna de som faktisk skal utføre det mest sentrale arbeidet; lærerne som er sammen med elevene hver dag. Vi opplever det som et mye bedre utgangspunkt å ta utgangspunkt i de opplevde behovene hos lærerne, og å lage ordninger som støtter skolene i å utvikle den kompetansen de trenger. Dette kan handle om tematikk som læreplanforståelse eller inkluderende skolemiljø, men kan også handle om analysekompetanse eller prosessledelse i ledergruppene. Lokal kontekst vil her spille en avgjørende rolle.

For best å ta utgangspunkt i de lokale behovene erfarer vi at det er størst sjanse for å utvikle gode partnerskap når UH-miljøet involveres tidlig i prosessen. I situasjoner der UH kobles inn etter at satsingsområder er definert, eller kartlegging av nåsituasjon er gjennomført, kan man oppleve at kommuner og skoler definerer veldig smale og lite hensiktsmessige målsettinger og tiltak. Fra vårt ståsted synes vi å se positiv effekt av at alle parter involveres tidlig, og at man slik utvikler et reelt partnerskap. En utvikling av mer åpne mål, der veien i større grad blir til underveis i prosessen, gir større mulighet for læring for alle deltakerne i partnerskapet.

En nøkkel for å følge med på utviklingsarbeidet i skolen er å involvere ledergrupper, tillitsvalgte og andre endringsagenter. Dette peker også Fossestøl med flere på i rapporten om Dekomp (2021). Spesielt opplever en del tillitsvalgte at de ikke deltar som reelle aktører i utviklingsarbeidet, og dermed går en viktig stemme tapt. Det ble pekt på tilsvarende utfordringer for ressurslærerne i satsingen Ungdomstrinn i utvikling (Postholm m.fl., 2017). Gjennom økt grad av involvering kan også ledergruppens analysekompetanse og prosessledelseskompetanse øke. Denne kompetanseutviklingen kan bidra til at de enkelte skolene i større grad klarer å analysere eget ståsted, egne behov og å lage bærekraftige utviklingsprosesser lokalt.

Ledergruppens kontinuerlige oppfølging av utviklingsarbeidet ser ut til å være en sentral faktor for suksess (Meland, 2021). Gjennom kontinuerlig å følge med og justere prosessen er ledergruppene helt sentrale for å drive utviklingsarbeidet fremover på en hensiktsmessig måte. Meland peker på at ledergrupper på ulike nivåer har en sentral rolle. Slik vi ser det vil det ofte være nyttig for ledergrupper å få støtte for i større grad bli i stand til å drive utviklingsarbeidet på sin

«Et av våre råd til skoler og skoleeiere er å involvere lærere så tidlig som mulig i de ulike fasene av et utviklingsarbeid.»

rdene for suksess

egen skole. Eksempelvis har vi god erfaring med å bidra inn i ledergrupper med kompetanse rundt aksjonslæring som arbeidsform (Tiller, 2006) og med å styrke ledergruppene i å lede lokale utviklingsprosesser fremfor at ressurspersoner fra UH-miljøer fyller fellestid.

Vår erfaring er at lærerstemmen og spesielt elevstemmen kan ha liten innvirkning på skolens utviklingsarbeid. Et av våre råd til skoler og skoleeiere er å involvere lærere så tidlig som mulig i de ulike fasene av et utviklingsarbeid. Opplevelse av at utviklingsarbeidet tar utgangspunkt i læreres opplevde behov vil trolig bidra til økt motivasjon hos lærerne. Samtidig ser vi ofte et uutnyttet potensial i å hente inn elevstemmen knyttet til utviklingsarbeid. Vi ser elevenes stemme som sentral for å følge med på de endringene som skjer underveis i et utviklingsarbeid – for eksempel i læreres aksjonslæringsprosesser. Elevstemmen kan hentes fra kvantitative data som Elevundersøkelsen og nasjonale prøver, men vår erfaring tilsier at mange skoler får enda mer informasjon gjennom kvalitative prosesser der elever blir involvert. Dette kan for eksempel gjøres gjennom elevråd, fokusintervjuer, egenvurdering og samtaler i den enkelte klasse. Man kan få verdifull informasjon

fra elevene om hvilke endringer de opplever og hvordan det påvirker deres læring.

En utfordring vi gjenkjenner i flere partnerskap, er en tro på at det mest hensiktsmessige arbeidet i partnerskap er at ressurspersoner gjennomfører kompetansehevingssøker i skolens fellestid eller i ulike former for regionale nettverk. En opplagt utfordring med dette er at det sjelden vil treffe et opplevd behov hos alle deltagerne. En annen utfordring er at skoler og skoleeiere har liten hånd om både innhold og prosess i slike settinger. Det blir altså i praksis UH-miljøet som driver utviklingsarbeid for skoler og kommuner. Her ser vi et stort utviklingspotensial. Vår erfaring er at felles arenaer i mye større grad blir utviklende når sko-

lene og regionene selv har hånda på rattet og der UH brukes som sparringpartner for å utvikle gode prosesser. På denne måten vil regionene og skolene selv få trent på å drive gode prosesser. UH blir dermed en støttespiller i et likeverdig partnerskap og ikke en leverandør i en bestiller-utførerlogikk.

Våre erfaringer er at de partnerskapene som har størst effekt med tanke på lokal kompetanseutvikling, er de som utvikles og drives over lang tid, der alle parter involveres tidlig og som likeverdige partnere i partnerskapet. Sjansen for suksess økes etter vår erfaring der behovene for kompetanseutvikling kommer nedenfra, enten som opplevde behov fra lærere eller fra ledergrupper som ønsker støtte i sin rolle.

Litteratur:

Meland, V.V. (2021): Læreres og skolelederes læring støttet av skolebaserte nettressurser. Masteroppgave, Høgskolen i Innlandet.

Fossestøl, K. m. fl. (2021): Lokal kompetanseutvikling. Evaluering av implementeringen av ny tilskuddsordning i grunnskolingen. AFI-rapport 2021:6.

Postholm, M.B. m. fl. (2017): Ungdomstrinn i utvikling. En mulighetenes gave til skole- og utdanningssektoren.

<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/tilskuddsordningene-for-lokal-kompetanseutvikling-i-barnehage-og-grunnskolingen/#a156823>

Tiller, T. (2006): Aksjonslæring. Forskende partnerskap i skolen. Høyskoleforlaget.

Har du behov for nye medarbeidere?

Kjøp stillingsannonse og bli eksponert her:

- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no
- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no
- Lærerjobb sin Facebook-side
- Nyhetsbrevet

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud
mj@hsmmedia.no
Telefon 911 73 473

Lærerjobb.no UTDANNINGSNYTT.NO

Foto: AdobeStock

Seksårsreforma er 25 år – men kor blei det av leiken?

I år er det 25 år sidan Reform-97 blei innført i norsk skole. Det var ei stor endring å framskünde skolestarten frå sju til seks år.

● **Kari-Ann Søreide**

Floro

FOTO PRIVAT

For at dette skulle bli ei vellukka reform, blei det understreka at den frie leiken skulle vere ein viktig del av opplæringa for seksåringane. Det er jo barnehagebarn vi snakkar om. «Opplæringa skulle gi næring til leiken og leiken gi næring til opplæringa.» Og vidare i reforma: «Det beste frå barnehagepedagogikken skulle kombinerast med det beste frå skolepedagogikken». Fine ord, utan tvil. Og ser ein nøye etter, finn ein ordet «leik» 130 gonger.

Så gjekk det fire år – med opplæring og leik.

PISA-sjokket

I 2001 blei resultatata frå dei første PISA-målingane offentleggjorde i Norge. PISA er ein internasjonal skoleundersøking som blir gjennomført kvart tredje år, og måler 15-åringane sin kompetanse i lesing, matematikk og naturfag. Dei fleste europeiske land er med. Resultatet av desse målingane viste at norske 15-åringar presterte på eit middels internasjonalt nivå i desse tre faga. Det var tydelegvis ikkje godt nok. Kristin Clemet, som var utdanningsminister den gangen, sa: «Dette var skuffende, nesten som å komme fra et vinter-OL uten en eneste norsk medalje.»

Kor dårleg dette var, blei meir og meir opphaussa, og det førte til store avisoverskrifter over heile landet. Politikerane kom også på banen og ville forklare PISA-sjokket. Kva var då lettare enn å seie at «det er for mykje leik i skolen». Vi hadde ein leikeskole. No måtte det bli ei sterkare vektlegging av skrive- og leseopplæringa, særleg frå 1. klasse. Lekse frå dag ein.

Kva skjer så?

Jau, uendelege diskusjonar i fem år, så kom den nye lova som fekk namnet «Kunnskapsløftet» i 2006. Her er ordet «leik» nemnt fire gonger. Mange barnehagelærarar slost òg i desse åra mot ei ny

kartlegging av språk i barnehagen, ei språklæring dei meinte bygde på eit for smalt og instrumentelt språksyn. Det blei sagt at barnehagen blei meir lik skolen, og 1. klasse meir lik dei andre skoleåra frå 1. til 10.

Hausten 2008 blei den obligatoriske skoledagen utvida. Det auka timetalet skulle «auke kvaliteten i opplæringa og gi rom for å styrke elevane sine grunnleggande ferdigheter», som det står, og «å legge til rette for fysisk aktivitet.» I praksis har det vist seg at det auka timetalet i 1. klasse på dei fleste skolar blir brukt til teoretiske fag som lesing og matematikk. No var det ingen store avisoverskrifter.

Kvifor er leik viktig?

Leiken stimulerer alle sider ved eit barn si utvikling; dei sosiale, språklege, emosjonelle, motoriske og moralske. Leiken er «jobben» til barna. Det er det verkelege livet «på liksom». Alt er mogleg i leiken, berre fantasien set grenser. Alle ting kan gjerast om til leikar; steinar, pinnar og sand kan bli til hus, båtar, flåter. Barnet kan bli «allmektige» når dei leikar, få til alt, bestemme alt.

Barn i dag har ofte overflod av leikar, men dette kan ikkje erstatte den frie leiken saman med andre.

Kva seier lærarane?

I ei kartlegging frå 2018 utført av lærarar som hadde hatt 1. klasse dei tre siste åra, kjem det fram at dei synest at 1. klasse i dag er for teoretisk. Det er også stor forskjell på gutar og jenter. Jentene er

meir innstilt på skole og likar å teikne, fargelegge, perle og pusle. Dette er ikkje så interessant for gutane, som har meir uro i kroppen og heller vil springe rundt i klasserommet og leike tikken. Dei er meir fysiske og det er vanskeleg å få dei til å sitje ved pulten i meir enn 10 minutt.

Seksåringar i skolen i 25 år, kva no?

Psykologar og pedagogar har ropt varsku lenge og konsekvensen av fråvær av spontan leik ser ut til å vere alvorleg. I perioden 2006–2010 auka talet på barn henviste til pedagogisk-psykologisk teneste med 78 prosent, og i perioden 2004–2019 auka talet på talet brukarar av ADHD-medisin med 119 prosent. Barn fødd seint på året har større risiko for å få ADHD-diagnose enn dei som er fødd tidleg på året, og gutar er meir utsette enn jenter. Dette må bety at vi har laga ein skole som kanskje ikkje er tilpassa dei yngste barna, og der sosiale og pedagogiske utfordringar blir forkledd som diagnoser.

Professor Terje Ogden, spesialist på åtferdsvanskar, seier det slik: «En av de medvirkende faktorene til adferdsvansker er at elever (gutter) mislykkes på skolen. Vi gir dem ikke et skoletilbud de mestrer. De har problem i starten, og ofte går det dårligere og dårligere»

Skoleforskar Peder Haug seier: «Elevenes behov for å leke og bevege seg er undervurdert.»

I haust fekk vi ny kunnskapsminister; Tonje Brenna. Ho har ansvar for barnehagar og skolar. Kanskje ho har tenkt å gjere noko med seksåringane?

«Leiken er 'jobben' til barna.»

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 29. mars:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 29. mars:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

45 | **UTDANNING** nr. 4/18. mars 2022

Lærerutdanning

En lærerutdanning tilpasset ulike behov

Det er svært gledelig å se at Utdanningsforbundets sentralstyre i sitt siste møte har gått inn for å tydeliggjøre forbundets politikk for lærerutdanningene. Konkret foreslår sentralstyret nå at antall undervisningsfag i lærerutdanningene økes. Spørsmålet er om dette er tilstrekkelig.

Forslaget er i tråd med regjeringserklæringen, som har som mål å «gi kommande lærarar mogleghet for kompetanse i fleire fag og emne tilpassa behova til små skular».

Sentralstyret foreslår å øke antall fag en ferdigutdannet lærer skal ha undervisningskompetanse i. Konkret foreslås dette i grunnskolelærerutdanninga 1.-7. til fire fag, grunnskolelærerutdanninga 5.-10. til tre fag og praktisk-pedagogisk utdanning til to fag. Dette vil innebære små justeringer i rammeplanene for disse utdanningene. Det er derfor mulig å få til innenfor relativt kort tid.

Slik lærerutdanningene er utformet i dag, legger de mer til rette for fordypning enn for bredde. Slik passer de best for store skoler i urbane strøk, som flere har påpekt. Utfordringene både for lærere, elever og skoleeierne på mindre skoler er at når disse lærerne kommer ut i arbeid, vil mange av dem måtte undervise i fag de ikke har kompetanse i. Mange av dem vil måtte gå rett i videreutdanning, og da må man kanskje si at kart og terreng er i utakt. Lærere med kompetanse i få undervisningsfag betyr også en annen tilnærming til det sosialpedagogiske arbeidet.

Når kabalen mellom lærere og klasser i grunnskolen, og spesielt i ungdomsskolen, skal legges, har man tradisjonelt sett forsøkt å la elevene ha mange timer med få lærere. Dette har betydd trygghet for elevene og mulighet for lærerne til å bli godt kjent med dem. Med færre fag per lærer vil fagkompetansen bli mer vektlagt enn det sosialpedagogiske arbeidet. Lærere med kompetanse i få undervisningsfag vil også få flere elever å forholde seg til og vil i mindre grad være anvendelige som kontaktlærere.

En lærerutdanning, Lektor 8.-13., er ikke nevnt. Denne gir i dag lærere undervisningskompetanse i to fag. Selv i videregående vil det være utfordrende å sette sammen et godt og funksjonelt lag bestående av lærere med mye kunnskap i ett fag (mastergrad) og 60 studiepoeng i fag nummer to. I ungdomsskolen blir det verre, for ja, lektor 8.-13. rettes inn mot både ungdomsskolen og videregående. Det er nok fornuftig å avvente evaluering

Flere bør engasjere seg i hvordan lærerutdanningene er bygd opp, og vi bør se på vår egen politikk for kompetanse på nytt frem mot neste landsmøte, skriver Morten Rennemo.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

gen av den integrerte lektorutdanningen som Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (Nokut) kommer med i år. Spørsmålet som man imidlertid allerede nå bør stille seg, er om vektleggingen av dybde gir så pass store utfordringer i møte med virkeligheten at utdanningen må bygges om?

Det er positivt at sentralstyret setter denne saken på dagsordenen og forsøker å påvirke til endring i innholdet ved lærerutdanningene slik at de blir mer tilpasset behovet. Saken viser at flere bør engasjere seg i hvordan lærerutdanningene er bygd opp, og at vi bør se på vår egen politikk for kompetanse på nytt frem mot neste landsmøte. Kanskje saken også kan fornye synet på dybde og bredde i tariffpolitikken vår?

Morten Rennemo

Utdanningsforbundet Troms og Finnmark

Reklame

Bruk norsk!

En skal ikke gå mange meter i en norsk forretningsgate før en oppdager at nå er det salg. For at nordmenn skal forstå at nå gjelder det å handle raskt, har man for sikkerhets skyld oversatt til engelsk. «Sale» er for lengst blitt et moteord i bransjen, selv om det heldigvis finnes forretninger som holder seg til det norske ordet salg. Dette irriterer nok flere enn meg. All honnør til Riksmålsforbundets formann Trond Vernegg som i en artikkel i mange av landets aviser setter søkelyset på bruken av engelsk i reklamen. «Crazy days» kan man godt finne norske ord for, og Dressmanns «New Spring Collection» er det faktisk mulig å oversette til morsmålet. Ny vårkolleksjon selger nok like godt!

Minst like alvorlig er det at norsk også taper terreng for engelsk på universiteter og høyskoler. I en ny språklov fra 1. januar understrekes heldigvis viktigheten av norsk språk i alle sektorer. Og her bør departementet følge nøye med. De fleste studenter skal etter alle solemerker henvende seg til et norsk publikum når de er ferdigutdannet, og det må nødvendigvis skje på norsk!

Nils Tore Gjerde | pensjonist, Molde

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Vurdering

Eksamen våren 2022

Takk til standhaftig kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) for kloke ord rundt avlysning av eksamen. Hun har forstått poenget. Hun har sett at årets kull gjennom flere år ikke har hatt optimal opplæring og svært ulike læringsforhold. Elever har hatt mye undervisning digitalt, det har vært sykdom og fravær hos elever og lærere. Det ville være helt urimelig å kreve sentralt gitt eksamen når elever har hatt så ulike læringsforhold. Man blir oppgitt over Høyre-siden, Norsk lektorlag med flere som ikke forstår det. Glem heller ikke det psykiske presset elever utsettes for.

I skolen bør man nå bruke tiden på læring, ta igjen det tapte, skaffe godt vurderingsgrunnlag for standpunktkarakter og ikke tenke på den formelle eksamen som har vært en litt for hellig ku. Kanskje kan man på sikt også tenke på andre, mer formålstjenlige vurderingsformer?

Terje Bjørø

tidligere rektor i videregående skole

Det ville være helt urimelig å kreve sentralt gitt eksamen denne våren. Årets kull har i flere år manglet optimal opplæring og hatt svært ulike læringsforhold, skriver Terje Bjørø.

ILLFOTO TOM-EGIL JENSEN

#UNGSTAMMEN

OSLO 22-24 APRIL

Påmeldingfrist
27. mars

FOR UNGDOM SOM STAMMER ELLER HAR LØPSK TALE

● Trakassering

Stopp mobbing av russiske skoleelever

Jeg vil her foreslå et handlingspreget tiltak mot trakassering og mobbing av russiske skoleelever, eller mot tilløp til det, i grunnskolen og i videregående skole i Norge.

Utgangspunktet er at de vanlige russere som bor i Norge, eller i andre vestlige land, kan tilskrives at de står for et annet Russland enn det som regjeringen og særlig presidenten i Moskva ga og gir ordre om, i Ukraina for tiden.

Ved å trakassere og mobbe russernes barn som bor i Norge, eller tillate slik mobbing uten påtale, støtter en faktisk det som den nåværende russiske presidenten utsetter ukrainerne for. Dette bør mobberne gjøres oppmerksom på. Jeg ber alle lærere i alle skoler i Norge om å formidle dette.

Jeg er klar over at avsnittet ovenfor lett kan angripes intellektuelt. Husk da at jeg vil ha fram

det bevisstgjørende og holdningsskapende i konklusjonen: Russerne som bor i Norge, brakte med seg en åpenhet for nordmenns samfunnskultur og livsstil. Til det trengs det et åpent sinn og vilje til toleranse. De fortjener vår mentale støtte.

Deres barn skal ikke straffes for hva Russlands president utsetter en nabostat for.

Dette innlegget er ikke skrevet for debatt, men for handling overfor potensielle og reelle mobbere.

Til illustrasjon bringer jeg en parallell fra tysk-jødiske flyktningbarn i England under siste verdenskrig: En litt puslete tysk-jødisk gutt ble gjentatte ganger banket opp av en guttegjeng som «jævla tysker-svin». Gjesteforeldrene grep inn og fortalte mobberne at de faktisk støttet nazistene med sin oppførsel. Og at de i særdeleshet støttet

Adolf Hitler ved å mobbe denne gutten; var det dette de var ute etter? Historien forteller at det ble raskt slutt på denne mobbingen.

Mitt forslag er ment som et tillegg til den nøkterne og faktagregede tilnærminga, for å forebygge og stoppe tilløp til trakassering og mobbing av russiske skoleelever i Norge.

Som pensjonert allmennlærer i ungdomsskolen og senere rådgiver i pedagogisk-psykologisk tjeneste har jeg en del erfaring med tiltak mot mobbing i og utenfor skoletiden - sammen med gode norske kolleger.

Jacques G. Huijbens | norsk adjunkt og cand.paed. innvandrer siden 1965

Longyearbyen ligger på Svalbard, midt i en variert og vakker arktisk natur med gode muligheter for friluftsliv. Longyearbyen er et moderne tettsted med ca. 2300 innbyggere og har et godt tjenestetilbud med bla. full barnehagedekning, svømme-/idrettshall og et variert forenings-, idretts- og kulturliv. Longyearbyen lokalstyre har oppgaver som er tilnærmet lik det en kommune har på fastlandet, og styres etter tilsvarende regelverk som for kommunene.

I Longyearbyen er det 2 barnehager: Kullungen Barnehage og Polarflokken Barnehage. Begge tilbyr barnehageplass for barn i alderen 1-6 år

Ledige stillinger i Longyearbyens barnehager

Følgende stillinger i Longyearbyens barnehager kan bli ledig fra høsten 2022:

- **Pedagogisk leder**
- **Barne- og ungdomsarbeider**

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadskjema se www.lokalstyre.no
Søknadsfrist 3.april 2022

Rett på sak

Ukraina

Vi kan aldri akseptere at læreryrket brukes til støtte for krig

Den fellestrussiske fagforeningen for utdanning, ESEUR, har en artikkel på sitt nettsted som støtter angrepene på Ukraina. Artikkelen er skrevet av paraplyorganisasjonen som lærernes organisasjon er medlem av. At våre venner i den russiske lærerorganisasjonen føler seg forpliktet til å gi en slik uttalelse, er tragisk. Det er særlig bekymringsfullt siden president Vladimir Putin nylig gikk med på å gjøre året 2023 til «Lærerens år» i Russland, noe som uten tvil ble ønsket velkommen av lærerorganisasjonen da dette øker statusen til læreryrket. Å heve statusen til et læreryrke, på bekostning av faglig integritet og verdighet, er imidlertid umulig.

Det er åpenbart at det er ekstremt vanskelig å prøve å leve opp til ens profesjonelle plikt i dagens Russland. ESEURs gode navn har nå blitt misbrukt. Jeg håper bare at i tiden siden 25. februar, har ledelsen i ESEUR, i dialog med sine globale partnere og ved å observere krigens sanne brutalitet i Ukraina, blitt klar over hvor dårlig informert og upassende uttalelsen var.

Det er innlysende at den nåværende regjeringen i Russland er en aggressor, og vi i den islandske lærerforening føler dypt for dens ofre, både innenlands og i utlandet, men mest av alt føler vi for Ukrainas folk, som vi vil gjøre vårt beste for å støtte.

Jeg håper at ESEUR har tillit til å se oss, deres globale partnere, som deres allierte, og at foreningen finner mot til å heve seg over den smålige, men brutale politikken til deres nasjons ledere. Viser de slikt mot, kan det bli på bekostning av innenlandsk status, men deres globale status vil med rette forbedre seg. Jeg håper de ser at vi, som lærere og mennesker, aldri noensinne kan akseptere at læreryrket brukes til støtte for krig.

Den islandske lærerforeningen vil følge ESEUR tett, men har ikke grepet aktivt inn og vil for øyeblikket ikke gjøre det. Vårt fokus nå bør være på å hjelpe og støtte folket i Ukraina.

Ragnar Þór Pétursson | president i Islands lærerforening, Kennarasambands Islands (KÍ)

Kompetansekrav til lærere

Kompetansekrav er løsningen, ikke fienden

Johannes Banggren

lærerstudent og leder for Høyres Studenterforening i Bergen

FOTO HØYRE

Det er ingen som betviler at lærerne som har stått i yrket lenge, har en unik erfaring og kompetanse. Men den bør fylles på ytterligere ved videre- og etterutdanning.

Regjeringen jobber stadig med å reversere velfungerende reformer, og både Arbeiderpartiet og Senterpartiet ser mer populistiske ut nå enn noen gang.

Kunnskapsminister Tonje Brenna og regjeringen forbereder i skrivende stund et lovforslag om å fjerne kompetansekravene til lærere utdannet før 2014, til tross for at de selv stemte reformen gjennom. Ikke bare er det vinglete og uforutsigbart, men jeg vil også påstå at det er direkte kunnskapsløst.

Jeg er enig med Brenna i én ting. Har du stått i læreryrket lenge, undervist utallige timer og har allerede en utdanning, vil du ha opparbeidet deg en helt unik kompetanse og erfaring.

Brenna glemmer imidlertid merverdien erfarne lærere får ut av videreutdanning. Så, hvorfor er motstanden så stor når det gjelder ett av samfunnets viktigste yrker?

Selv om man er god, kan man alltid bli bedre!

Det er regelrett synd at regjeringen velger å være mindre ambisiøse rundt læreryrket. Høyres ønske er alltid å utvikle og forbedre den norske skolen, og lærere selv. Arbeiderpartiet og regjeringen velger heller å reversere, reversere og reversere litt til. Det fortjener verken elevene, lærerne eller den norske skolen.

Lærerutdanningen i dag er annerledes enn det den var for 20, 30 og 40 år siden. Kompetansen lærere fikk den gangen var ikke dårlig, men både fagene og pedagogikken har utviklet seg siden den gang.

Det er ingen som betviler at lærerne som har stått i yrket lenge, har en unik erfaring og kompetanse. Men den bør fylles på ytterligere ved videre- og etterutdanning.

Arbeiderpartiet vil nok kun fortsette å vende kappen etter vinden. Det er vi nå blitt vant til. Høyre står på sitt og vil kjempe for at alle våre flinke lærere kan fylle på ytterligere kompetanse.

Slik vil vi komme på rett vei for å skape verdens beste skole.

Innlegget har tidligere vært publisert i Nettavisen.

Flagg som misforstått mangfoldarbeid

● Marion Oen

offentlig ph.d. stipendiat, Etat for barnehage, Bergen kommune

Alicja R. Sadownik

forsker ved BARNkunne, Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Anja Maria Pesch

førsteamanuensis, Institutt for pedagogikk og samfunnsfag, Høgskolen i Innlandet (INN)

Elin Eriksen Ødegaard

forskningsleder for BARNkunne, Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Erle Sellevåg

migrasjonspedagog i Etat for barnehage, Bergen kommune

I denne kronikken reflekterer vi over hvordan flagg kan gjøre barn til representanter for andres nasjonale opprinnelse og foreslår ulike handlingsalternativer for arbeidet med mangfold.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Å bruke nasjonalflagg som symbol på mangfold og fest er vanlig praksis i norske barnehager, men ikke alle opplever dette som noe positivt.

FN-dagen nærmer seg, og Anna kommer inn i garderoben. På plassen hennes henger et polsk og et tysk flagg. Da sier hun: «Hvorfor henger disse flaggene på plassen min? Jeg er jo fra Norge. Det er mamma og pappa som er fra Polen og Tyskland!». Anna har ikke noe aktivt forhold til disse nasjonalflaggene, men uttrykker at hun føler tilhørighet med Norge. Siden flaggene er plassert på plassen hennes, er det likevel med på å markere hennes identitet, på godt og vondt.

Annas utsagn er en tankevekkende påminning om barnehagens betydning i barns dannelsesprosesser. Prosesser der barn skaper seg selv som subjekt i møte med og i dialog med verdier, meninger, materiell, språk og verktøy som er gjort tilgjengelige for dem (Ødegaard, 2012). Heldigvis ble Annas opplevelse tatt alvorlig, noe som svaret fra barnehagelæreren viser: «Barn kan ikke ta ansvar for å representere en hel kultur eller nasjonalitet. De er i gang med å vokse på tvers av alle kulturer de har tilgang til, og det skal vi støtte dem i uten å pålegge dem bestemte kulturelle identiteter». En slik respons er i tråd med det Baumann (2011) kaller identitetsskaping. Dette er en pågående prosess som aldri blir ferdig og aldri er endelig.

Hvorfor er nasjonalflagg så populært i barnehagene?

Rammeplan for barnehagen krever at personalet skal «synliggjøre og fremheve mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforsking og læring» (2017, s. 21). En viktig grunn til at flagget så ofte brukes, er at man i Norge opplever flagget som et positivt symbol for fest, glede og nasjonal

frihet. En forståelse som må ses i sammenheng med Norges korte historie som egen nasjonalstat og flaggets symbolske betydning i frigjøringsprosessen.

Denne positive forståelsen av flagget tar vi med oss i mangfoldarbeidet, og siden vi bruker det norske flagget når vi markerer høytider, er det også vanlig å ta frem andre lands flagg. Men dette er ikke uproblematisk, og inkluderingen av andre lands flagg under feiringen av den norske nasjonaldagen har tidligere skapt stor debatt om misforstått multikulturalisme (Svarstad & Hylland-Eriksen, 2013).

Flagg er politiske symboler

Ikke alle har et positivt forhold til nasjonalflagget. Familier som har emigrert eller flyktet fra sitt opprinnelsesland, kan ha negative følelser knyttet til dette. Kanskje vil de også se på flagget, som barnehagen assosierer dem ved, som et symbol på undertrykkelse. Flagg har stor symbolverdi og brukes blant annet som markør i konflikter mellom etniske og/eller nasjonale grupper. Flaggbruk er derfor en politisk handling. Like gjerne som flagget samler og forener en gruppe, kan flagget skape konflikter og oppleves politisk provoserende, som i følgende eksempel der 40 barn og personalet i en lokal barnehage i Praha havnet midt i et geopolitisk konfliktområde:

Anledningen var åpningsseremonien, arrangert av Verdens organisasjonen for barns oppvekst og danning (OMEP) i Praha under 70-årsjubileet i 2018. Midt i barnas sang med viftende flagg, skriker en person ut, løper opp til scenen og griper mikrofonen. Hun avbryter barnas åpningsseremoni og snakker fort på kinesisk. De mange kinesiske representantene sitter nå og taster på telefonene. Resten av salen blir urolig. Den kinesiske kvinnen krever, på engelsk, at det taiwanske flagget umiddelbart skal tas bort fra barna, fordi å bruke dette flagget er en provokasjon mot Kina. Hvis ikke vil de 40 kinesiske deltakerne forlate konferansen straks.

Å vifte med et flagg fra Taiwan ble blant delegatene fra Kina oppfattet som en provokasjon. Kinas offisielle holdning er at Taiwan ikke er et eget land, men delegaten fra Taiwan hadde meldt seg på konferansen som en representant fra landet Taiwan. Seremonien stoppes, barna og personalet går av scenen, arrangørene samler seg for rådslag.

Denne fortellingen viser hvordan en handling >

«Like gjerne som flagget samler og forener en gruppe, kan flagget skape konflikter og oppleves politisk provoserende.»

«Et tredje forslag er å utforske et mangfold av musikalske rytmer, instrumenter og melodier istedenfor å ta utgangspunkt i nasjoner.»

som var inkluderende ment, ble oppfattet som en politisk handling. Arrangørene handlet i god tro, men snublet i en geopolitisk spenning de ikke hadde forutsett. Det foregår til enhver tid en rekke konflikter i verden, der land ikke anerkjenner hverandres eller gruppers selvstendighet. Brukes flagget som markør for barnet og dens familie, kan det lett oppstå situasjoner der familier kan bli provosert eller føle seg misforstått.

Handlingsalternativer

Hvordan gjennomfører vi et godt mangfoldarbeid der vi viser de positive sidene ved at vi er forskjellige og samtidig hindrer at dette blir et grunnlag for konflikt og utenforskap?

Et forslag er å flytte fokus fra enkeltbarn til en fiktiv karakter. Bergen kommune har gjennom Bergen språkstimuleringsprogram utviklet karakteren «Musa Basse» (2015). Musa Basse er en bamse som har opplevd og sett mye. Han kan gjennom sine reiser og bekjenskaper fortelle om kultur og mennesker fra hele verden. Figuren blir en tredje person som personalet kan fortelle gjennom og som bidrar til å la barna selv velge hvor mye de vil involvere seg. Noen barn synes det er stas å bli satt i sentrum for et land, mens andre kan føle en distanse.

Et annet forslag er å ta utgangspunkt i den språkkompetansen et barn har. Ved å endre fokus fra noe barnet er til noe barnet kan, vil ressursperspektivet i mangfoldarbeidet komme tydeligere frem. Da er det bare fantasien som setter grenser for hvordan denne kompetansen kan brukes som en berikelse i barnegruppen, gjerne sammen med foreldrene.

Et tredje forslag er å utforske et mangfold av musikalske rytmer, instrumenter og melodier istedenfor å ta utgangspunkt i nasjoner. Musikk er en arena som krever lite norskspråklig kompetanse og som ikke forplikter på samme måte. Musikken samler oss og gir oss fellesskapsfølelse, samtidig som språket praktiseres og utvikles (Veblen 2013, Schei & Duus, 2016).

Invitasjon til diskusjon og utforskning

En vanlig fallgrube i mangfoldarbeidet er å se på mangfold som noe «de andre» bringer inn i fel-

lesskapet (Sadownik 2020). Dette fører gjerne til en misforstått praksis der mangfoldet synliggjøres, for eksempel ved å markere forskjeller med flagg, noe som videre pålegger barna en rolle som representant for et annet land enn Norge. Slike praksiser kan føre til at barn eller grupper av barn blir framstilt som annerledes framfor at mangfold blir sett som en felles verdi for alle (Pesch, Dardanou & Sollid, 2021). Det å anerkjenne barns bakgrunn, og samtidig tilrettelegge for dannings- og identitetsskaping, samt utvikle tilhørighet til fellesskapet er ikke enkelt. Den største feilen man kan gjøre i dette arbeidet er imidlertid å unngå å rette et kritisk blikk på egen praksis og ikke sette av tid til refleksjon og nytenkning. På bakgrunn av dette inviterer vi til diskusjon og utforskning rundt mangfoldarbeidet i barnehagen:

- Hvordan ønsker barnehagen å synliggjøre mangfold? Finnes det flere/nye måter?
- Hvilke forståelser av mangfold bygger dette arbeidet på?
- Hvordan tror dere at de ulike barna og foreldrene vil oppleve denne synliggjøringen? Spør dem!

Referanser:

- Bauman Z.** (2011): Migration and Identities in the Globalized World. *Philosophy & Social Criticism*. 37(4): 425-435.
- Bergen kommune** (2015): Bergen språkstimuleringsprogram: En veileder for arbeid med språkmiljø og språkstimulering for ett- og flerspråklige barn i barnehagen. Hentet 10.12.21 fra: <https://flipflashpages.uniflip.com/2/99654/347182/pub/document.pdf>
- Pesch, A.M., Dardanou, M. & Sollid, H.** (2021): Kindergartens in Northern Norway as Semiotic Landscapes. *Linguistic Landscape*, 7(3), 314-434. <https://doi.org/10.1075/ll.20025.pes>
- Rammeplan for barnehagen.** (2017): Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Hentet fra: www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf
- Sadownik, A. R.** (2020): Superdiversity as a Trajectory of Diversity in Norwegian Early Childhood Education and Care: From a Collection of Differences to Participation and Becoming. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 21(4), 284-296.
- Schei, T.B. Duus, A.** (2016): Modig som Mitwa – kunstnerisk utfoldelse med barnehagebarn. Bergen: Fagbokforlaget.
- Veblen, K. K., & National Association for Music Education.** (2013): Community Music Today. Rowman & Littlefield Education.
- Ødegaard, E. E.** (2012): Barnehagen som dannelsesarena. Fagbokforlaget.

Bjørn Saugstad | advokat i Utdanningsforbundet

FOTO BJØRN INGE KARLSEN

Suspensjon

Dersom en arbeidsgiver mistenker at det er grunnlag for å avskjedige en arbeidstaker, kan en suspendere vedkommende.

Det innebærer at arbeidstakeren må fratre arbeidsforholdet mens saken undersøkes. Hjemmel for å suspendere er arbeidsmiljøloven paragraf 15-13, mens statlig ansatte kan suspenderes etter statsansatteloven paragraf 29.

Det stilles strenge krav for å kunne suspendere. Det må foreligge en rimelig grad av sannsynlighet for at avskjed skal komme på tale før en kan suspendere. En kan ikke suspendere dersom en mener det er grunnlag for oppsigelse, som gjelder mindre alvorlige forhold enn avskjed.

Dessverre opplever vi noen ganger at arbeidsgivere likevel suspenderer, selv om det neppe er grunn til å anta at arbeidstakeren har gjort seg skyldig i forhold som kan gi grunnlag for avskjed.

Et viktig vilkår for å kunne suspendere er at virksomhetens behov tilsier at det er nødvendig. Dersom det eksempelvis påstås at en lærer har slått en elev, kan det være grunnlag for å undersøke omstendighetene rundt dette. Forholdet kan eksempelvis være anmeldt, og politiet har igangsatt etterforskning. Da kan det være aktuelt å suspendere inntil etterforskning er gjennomført. Når en skal vurdere om en skal suspendere eller ikke må en vurdere om en kan finne en mindre drastisk løsning enn suspensjon, eksempelvis en omplassering til andre arbeidsoppgaver. Gjør en ikke det, kan det være at en ikke har oppfylt nødvendighetskriteriet.

Så lenge suspensjonen varer, beholder arbeidstakeren lønnen. Dersom det gis avskjed, stopper lønnsforpliktelsen.

I de tilfeller der en arbeidstaker er suspendert, plikter arbeidsgiveren fortløpende å vurdere om grunnlaget for suspensjonen er til stede. Dersom det i prosessen klargjøres at det neppe lenger er grunn til å anta at det foreligger grunnlag for avskjed eller at virksomhetens behov ikke lenger gjør det påkrevd å holde arbeidstakeren borte fra arbeidsplassen, skal suspensjonen oppheves. I slike tilfeller har arbeidstakeren rett til å gå tilbake til stillingen sin. Dersom det derimot avklares at det er grunnlag for å fatte vedtak om avskjed, kan dette erstatte suspensjonen. I så fall stopper lønnen fra avskjedstidspunktet.

Normalt er suspensjonsperioden maksimalt tre måneder, men det er anledning til å gi forlenget suspensjon dersom dette har grunnlag i forholdets art. Et eksempel som kan berettigge en forlenget suspensjon, kan være at det er reist tiltale i en straffesak. For statsansatte skal suspensjonen oppheves dersom det ikke er fattet vedtak om avskjed innen seks måneder. Det er her mulighet for forlengelse av suspensjonen, dersom «særlige forhold» tilsier det.

Drøftingsplikten, formkrav og virkninger av urettmessig suspensjon er i utgangspunktet lik som ved oppsigelse.

«Det stilles strenge krav for å kunne suspendere.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: STIG WEATON

Inntaksregler

Regler om inntak til videregående opplæring er på dagsordenen, igjen. Det er ikke rart. Disse reglene handler om hvordan man skal regulere fordelingen av en elevrettighet. Det handler med andre ord om en av skolens viktige funksjoner: sortering av elevers rett til begrensede goder. Bakgrunnen for at saken nå er på dagsordenen, er at byrådet i Oslo diskuterer et forslag om å endre dagens inntaksregler hvor elevene som søker seg til studiespesialiserende program, rangeres kun på grunnlag av karakterpoeng ved avslutningen av ungdomstrinnet.

Det forslaget som nå er lagt på bordet er utviklet gjennom tre års arbeid. Dette skal nå diskuteres både i partiene, i Utdanningsforbundet, i lærerkollegiene, og ikke minst i Elevorganisasjonen, skolegårdene, i ungdomspartiene og rundt middagsbordene.

Bakgrunnen for arbeidet i Oslo er at dagens inntaksordning har ført til at bare en liten gruppe elever med særs gode resultater fra ungdomstrinnet, har kunnet velge fritt mellom skoler. Dermed har elever med gode resultater blitt konsentrert på noen skoler, mens elever med dårlige resultater har blitt konsentrert på andre skoler. Denne modellen er av tilhengerne kalt «fritt skolevalg» og påstås å være *rettferdig* fordi innsats på ungdomstrinnet fører til at man kommer inn på skolene hvor de flinke elevene er konsentrert.

Alle som har vært lærer, vet imidlertid at dette premisset ikke holder. Det finnes elever som får gode resultater til tross for at de ikke investerer veldig stor innsats. Og motsatt, det finnes elever som legger ned en formidabel innsats uten å få betalt i form av gode karakterer. I tillegg omfatter de målte elevresultatene langt fra alle kompetansene som står beskrevet i læreplanene, og elever med særskilt anlegg for teoretisk og abstrakt kompetanse har trolig en stor fordel.

En opphopning av elever med de største læringsutfordringene på noen skoler fører også til at man ikke får utnyttet det forhold

det at elever lærer mest av hverandre når de er på ulike kompetansenivåer. I en tid med kamp om kvalifiserte lærere kan det også bli ekstra vanskelig å rekruttere lærere til skoler med lave inntakspoeng.

Motsatsen til «fritt skolevalg»-modellen har vært geografibasert inntak hvor elevene plasseres i geografiske inntaksområder hvor de får forrang til inntak på nærmeste skole, eller en liten gruppe skoler i inntaksområdet. Dersom inntaksområdet representerer en differensiert befolkning, vil også elevsammensetningen på slike skoler være tilsvarende differensiert. Problemet oppstår når det er store sosioøkonomiske forskjeller mellom inntaksområdene. Da vil en slik inntaksordning bidra til å «stenge inne» elever som ønsker å «konkurrere seg ut av området» fordi de ønsker miljøforandringer. En slik mekanisme vil typisk gjelde i Oslo hvor politikk på andre områder enn utdanning har ført til relativt store sosiale og økonomiske skiller mellom ulike bydeler.

Det er i denne konteksten den foreslåtte modellen i Oslo er viktig og av nasjonal interesse. For første gang har vi et forslag på bordet som er noe annet enn karakterbasert eller geografibasert inntak. Modellen går i korthet ut på at det bare er fri konkurranse på grunnlag av karakterer om 50 prosent av plassene ved hver skole. Resten av plassene deles i fem ulike karakternivåer som elever som faller innenfor disse nivåene, konkurrerer om. Hva som er grenseverdiene for hvert område, vil være ukjent for elevene fordi de avgjøres av resultatene samlet.

Ingen kan vite sikkert hvordan en slik ny modell vil virke fordi alle slike modeller vil påvirke elevenes søkeradferd. Og det kommer garantert til å bli strid om modellen fordi den truer noens interesser. Den vil heller ikke tilfredsstille alle Utdanningsforbundets prinsipper for inntaksmodeller i like stor grad. Men dersom den kan bidra til i noen grad å gi en mer mangfoldig sammensetning av elevmassen, bør den få en sjanse.

«Den foreslåtte modellen i Oslo er viktig og av nasjonal interesse.»

ANGREPET: Det ukrainske flagget, her fra det historiske slottet på toppen av Slottshøyden i byen Lviv.

FOTO FLICKR

Sentralstyret i Utdanningsforbundet har kommet med en uttalelse om situasjonen i Ukraina.

24. februar gikk Russland til krig mot Ukraina. I uttalen fra sentralstyret fra 25. februar heter det:

«Utdanningsforbundet fordømmer på det sterkeste det russiske angrepet på Ukraina. Russland sine krigshandlinger mot nabolandet Ukraina er et alvorlig brudd på folkeretten. Menneskeliv har allerede gått tapt og det er grunn til å frykte at tusenvis vil miste livet i tiden som kommer.

Folket og våre kollegaer i Ukraina skal vite at vi støtter dem. De står ikke alene. Sammen med fagbevegelsen i Norge og resten av Europa og verden for øvrig vil vi gjøre vårt for å hjelpe. Utdanningsforbundet oppfordrer norske myndigheter til å bistå våre ukrainske venner med humanitær hjelp.

Barn og unge er alltid blant de som blir hardest rammet av krig og konflikt. Både på kort og lang sikt. Russlands aggresjon vil ramme livene til den oppvoksende generasjonen i både Russland og Ukraina. De sporene som krigen etterlater, kan aldri viskes ut.

Krigen vil føre folk på flukt. Norske myndigheter må ta sin del av ansvaret for å gi flyktninger et verdig liv i en krevende situasjon. Vi må gjøre vårt for at flyktningene sine rettigheter oppfylles i tråd med våre internasjonale forpliktelser, inkludert et

godt barnehage- og skoletilbud til barn og unge.

Utdanningsforbundet vil på vegne av våre medlemmer oppfordre myndighetene i Russland om å stanse krigshandlingene i Ukraina umiddelbart.»

Også internasjonal fagbevegelse fordømmer angrepet. De appellerer til Russland om å trekke styrkene tilbake og til verdenssamfunnet om dialog for en fredelig løsning som respekterer folkeretten.

Penger til nødhjelp

Krigen fører til en humanitær krise uten sidestykke i moderne tid i Europa. To uker etter den russiske invasjonen hadde over to millioner mennesker flyktet fra Ukraina, ifølge FN.

Derfor ble det på et ekstraordinært sentralstyremøte nylig vedtatt at Utdanningsforbundet bevilger 200.000 kroner til nødhjelpsarbeid. Midlene kanaliseres via kjente samarbeidspartnere - Education Internationals solidaritetsfond og Flyktningshjelpen.

- Det er en ufattelig tragedie vi nå ser utspille seg foran øynene våre. Jeg håper at alle som kan bidra med penger og støtte, stort eller smått, gjør det nå, oppfordrer Steffen Handal.

Riktig bilforsikring, det lønner seg!

Mange har spart penger på å bytte til vår bilforsikring, har du sjekket hva dette kan bety for deg?

Vi har to ulike forsikringer der vår kaskoforsikring, bilforsikring ekstra er den vi anbefaler. Da får du mange nyttige tilleggsdekninger, blant annet parkeringsskade, maskinskade, tap av bilnøkkel og bilberging fra egen adresse. Vår delkaskoforsikring kan være aktuelt dersom du har en eldre bil.

Uansett hvilken forsikring du velger, får du 75 prosent bonus fra start. Les mer om våre bilforsikringer og forskjellen mellom disse på våre nettsider.

BYTT OG SPAR:
Med vår bilforsikring kan du spare penger.

FOTO ADOBE STOCK

Lærerrommet: Hva er vennskap og fellesskap i barnehagen?

Hva er vennskap mellom barn, og hvordan kan det legges til rette for det? Hva kjenner tegner gode fellesskap i barnehagen?

Dette er tematikk i episode 91 av podkasten Lærerrommet med universitetslektor Dina von Heimburg ved NTNU Fakultet for medisin og helsevitenskap og enhetsleder Therese Rystad ved Brundalen Barnehager i Trondheim som gjester.

Lærerrommet hører du via Apple iTunes, SoundCloud, Acast eller Spotify. Episoden er også å finne på udf.no.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.

Er kontorplassene tilfredsstillende?

Mange lærere, og enda flere barnehagelærere, forteller om mangelfulle kontorplasser. Visste du at Arbeidstilsynet sier at du har krav på den samme plass-standard som alle andre yrkesgrupper?

En av mange utfordringer for tillitsvalgte er kollegenes arbeidsforhold. Svært mange lærere i barnehager og skoler har for dårlige kontorforhold, med mangelfull plass, ventilasjon, lysforhold – og ikke minst muligheten for å jobbe i rolige forhold. Vit da at det ikke er slik det skal være. Arbeidstilsynet påpeker nemlig følgende, som også gjelder for deg som jobber i skoler og barnehager:

- Hver kontorplass bør ha et gulvareal på minst seks kvadratmeter, ikke fire kvadratmeter slik normen var frem til 2005. Dette gjelder både enkeltkontorer og felleskontorer eller kontorlandskap. Møterom, stillerom, ganger og lignende skal ikke tas med i beregningen av dette arealet.
- Hvis mindre enn seks kvadratmeter skal godtas må en totalvurdering innebære at kontorplassen fortsatt er fullt forsvarlig og gir plass til gode og varierte arbeidsstillinger og bevegelser. Flere kompensierende tiltak spiller i så fall inn, for eksempel skal du ha:
- Umiddelbar nærhet til vrangleareal eller stillerom.
- Godt faglig fundert og bevisst utforming og innredning av selve arbeidsrommet.
- Merk ellers at krav i loven til spiserom/pause-rom, dagslys, utsyn, ventilasjon med videre aldri vil kunne begrunne avvik fra normen.

Klima, lys og andre forhold

Arbeidsplassforskriften sier videre at «arbeidsplasser skal være dimensjonert, innrettet og

tilpasset arbeidets art, arbeidsutstyret og den enkelte arbeidstaker». Det innebærer blant annet at du skal kunne arbeide bekvemt, og at det tas hensyn til «arbeidets art». Det vil i praksis si at du må kunne jobbe uforstyrret og konsentrert.

Plassen din skal også være tilgjengelig når du trenger den, og den skal være praktisk. Du skal ha lett tilgang til egne arbeidssaker, som egne bøker og annet arbeidsverktøy, samtidig som det skal være pc og telefon i umiddelbar nærhet.

Kontorplassen skal ha tilfredsstillende klima med hensyn til temperatur, fuktighet, trekk, luftkvalitet og sjenerende lukt. Den skal selvsagt også være beskyttet mot giftige og/eller helsefarlige stoffer.

Det er dessuten viktig med tilfredsstillende belysning – hver kontorplass skal ha både dagslys og utsyn. For å oppfylle dette kravet bør ingen faste arbeidsplasser ligge mer enn ti meter fra et vindu.

Hva hvis kontorplassen ikke oppfyller kravene?

Dette kan du gjøre:

Ta først kontakt med din nærmeste leder. Om dette ikke fører frem, må du ta initiativ til følgende formelle prosesser:

Kontakt verneombudet. Vurdering av kontor-plasser er i hovedsak et arbeidsmiljøspørsmål, og ligger derfor innenfor verneombudets oppgaver. Arbeidstilsynet vil også være behjelpelig om du lurer på noe.

Verneombud og/eller tillitsvalgt bør be om et møte med øverste leder på arbeidsplassen din, vanligvis rektor/styrer.

Verneombud og/eller tillitsvalgt og øverste leder bør så lage en handlingsplan for hvordan dere skal få funksjonelle og bekvemme kontor-

BRA NOK?: Trange kontorer er noe altfor mange lærere opplever.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

plasser. Oppfølging av planen og iverksetting av tiltak er arbeidsgivers ansvar.

Det er viktig at du sender avviksmelding til lederen din. Det skal finnes et elektronisk avvikssystem på arbeidsplassen din. Skjemaet finner du også på udf.no. Verneombud eller tillitsvalgt kan bistå deg hvis du er i tvil om hvordan du skal melde avvik. Husk at melder alltid skal ha tilbakemelding på saksgangen når et avvik er rapportert.

Hvis verneombud, tillitsvalgt og leder (styrer/rektor) er uenige om kravene er oppfylt, må Arbeidstilsynet kontaktes.

Blir ikke forholdene utbedret til tross for enighet? Meld saken på nytt til øverste leder (rektor/styrer)! Blir kontorplassen fortsatt ikke utbedret, må verneombudet eller tillitsvalgt ta saken videre til hovedverneombudet eller arbeidsmiljøutvalget (AMU) – og eventuelt Arbeidstilsynet. Dette kan bli en tidkrevende prosess, men ikke gi opp!

LES MER: Om du scanner QR-koden rett over her med mobilen din, kan du med en gang lese brosjyren om hvordan kontorplassen din skal være utformet. Du kan også lese og laste den ned fra våre nettsider udf.no.

din tilnærmet til å få dette fikset.

SE MER: Vi har laget en video om hvordan kontorarbeidsplasser skal være. Den finner du på YouTube, men det enkleste er å skanne QR-koden til høyre, og se den på mobilen din med en gang.

Kurs

Digital dømmekraft i skole og barnehage

22. mars og 6. april inviterer vi til digitale kurs for ansatte i skolen (22. 3) og barnehage (6. 4). På kursdagene ser vi på ulike juridiske og etiske problemstillinger ved bruk av digitale medier. Vi går gjennom ulike aspekter av digital dømmekraft, både de etiske og de juridiske - som opphavsrett og personvern. Kursholdere er universitetslektor Eli Gjølstad og professor Louise Mifsud, begge ved OsloMet.

Tverrfaglige prosjekter i videregående

23. mars blir det et praksisnært kurs om hvordan planlegge og gjennomføre tverrfaglige prosjekter. Med fagfornyelsen jobber alle skoler nå med å gjennomføre tverrfaglige prosjekt. Hvordan får vi til opplegg som gjør at elevene stråler av engasjement og lærer det de trenger for eksamen? Uten at resten av lærerens hverdag blir spist opp? Kursholdere: Rektor Eirik Kaasa Eliassen og prosjektleder Hanne Nøvik, begge ved Risør vgs.

Livsmestring - å styrke elevers selvoppfatning

29. mars arrangerer vi kurs om livsmestring. En positiv selvoppfatning er avgjørende for at barn og unge skal trives og mestre eget liv. På nettkurset får du innsikt i fenomenet selvoppfatning og hvordan du som lærer kan fremme elevers livsmestring gjennom arbeid med å styrke elevenes selvoppfatning. Kursholder er Yvonne Sørensen, førsteamanuensis i pedagogikk ved UiT Norges arktiske universitet i Tromsø.

GRUNNLAGET: Selvoppfatningen danner grunnlaget for menneskets opplevelse av livskvalitet og mental helse.

FOTO ADOBE STOCK

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

 Reiseforsikring	 Livsforsikring	 Studentforsikring
 Innboforsikring	 Barneforsikring	 Husforsikring
 Grunnforsikring	 70+ forsikring	 Bilforsikring
 Uføreforsikring	 Person 3:1 forsikring	 Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

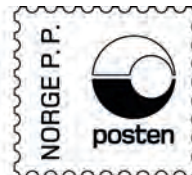
Har du bilforsikring med **75 % startbonus?**

Mange har spart flere tusen på å bytte til Utdanningsforbundets bilforsikring. Har du sjekket hva du kan spare? Vi har 75 % startbonus.

Mer om **bilforsikring**
på **udf.no**

UTDANNINGS
FORBUNDET

Nasjonal konferanse om bruk av IKT i utdanning og læring

NKUL 2022

11. – 13. mai

NKUL

IKT-konferansen
for skolesektoren

Early bird-priser
t.o.m. 31. mars

www.nkul.no